

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2014

Tomáš Cvrček



Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Multikulturalismus a přistěhovalectví v kontextu Plzeňského kraje

Vypracoval: Tomáš Cvrček
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské (diplomové) práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto děkuji Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za odborný dohled a cenné rady při zpracování mé bakalářské práce.

ANOTACE

Anotace

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou multikulturalismu a přistěhovalectví v Plzeňském kraji. Moje práce je rozdělena do dvou částí. V první části se zabývám základními pojmy souvisejícími s problematikou multikulturalismu. Jedná se o vymezení multikulturalismu, jeho druhů a nástrojů. Příklady funkčního multikulturalismu a odpůrců této myšlenky vůbec. V části přistěhovalectví pak mapuji nejvíce zastoupené skupiny cizinců na území České republiky a politickou situaci v ČR. Konkrétně se zaměřuji na Plzeňský kraj ve vztahu k nejpočetnějším skupinám cizinců ve všech úhlech pohledu.

V druhé části rozebírám výsledky dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na povědomí studentů středních škol o skupinách cizinců nejvíce zastoupených na území České republiky, jejich obecných znalostech tématu a názorech na soužití s cizinci. Dále je součástí praktické části také názor druhé strany, který byl získán řízenými rozhovory provedenými se zástupci třech nejpočetněji zastoupených skupin cizinců v ČR.

Klíčová slova

Multikulturalismus, přistěhovalectví, asimilace, integrace, politická korektnost, Ukrajinci, Vietnamci, Slováci, sociální vyloučení

ABSTRACT

Abstract

In my thesis I deal with issues of multiculturalism and immigration in the Pilsen Region. My work is divided into two parts. The first part deals with basic concepts related to the issue of multiculturalism. This is the definition of multiculturalism, its types and tools. Examples of functional multiculturalism and opponents of this idea at all. Under immigration then surveys the most abundant group of foreigners in the Czech Republic and the political situation in the country. Specifically, I focus on the Pilsen Region in relation to the most numerous group of foreigners at all angles of view.

In the second part, the results of the survey, which focused on high school students awareness of the most representative groups of foreigners in the Czech Republic, their general knowledge of the subject and opinions on coexistence with foreigners. There is the practical part also view the other party, which was obtained by controlled interviews carried out with representatives of the three most numerous represented groups of foreigners in the Czech Republic.

Key words

Multiculturalism, Immigration, Assimilation, Integration, Politically Correctness, Ukrainians, Slovaks, Vietnamese, Social exclusion,

OBSAH

Poděkování	4
Anotace	5
ABSTRACT.....	6
Obsah	7
Úvod	10
1 Multikulturalismus	12
1.1 Zrod multikulturalismu	13
1.1.1 Kanada	13
1.1.2 USA	14
1.2 Pluralistický multikulturalismus (komunitaristický).....	16
1.3 Liberální směr multikulturalismu.....	17
1.4 Nástroje multikulturalismu k ochraně ohrožených skupin.....	18
1.4.1 Afirmativní akce	18
1.4.2 Afrocentrismus.....	20
1.4.3 Politická korektnost	20
1.5 Příklad funkčního multikulturalismu	21
1.6 Odpůrci multikulturalismu	23
1.7 Integrace a asimilace	24
1.7.1 Integrace.....	24
1.7.2 Asimilace:	25
2 Přistěhovalectví	26
2.1 Situace v České republice	26
2.2 Romové v ČR.....	27
2.3 Přistěhovalci v ČR.....	30

2.3.1	Občané Ukrajiny	31
2.3.2	Občané Slovenské republiky	32
2.3.3	Občané Vietnamu	32
2.4	Politická situace	34
2.4.1	Cíle imigrační a integrační politiky ČR.....	34
2.4.2	Opozice	35
2.5	Plzeňský kraj	36
2.6	Členění cizinců v okresech dle národnosti.....	37
2.6.1	Plzeň-město.....	37
2.6.2	Romové v Plzni.....	39
2.6.3	Situace v dalších okresech Plzeňského kraje	39
2.7	Podpora cizinců v Plzeňském kraji	41
2.7.1	Integrace na lokální a regionální úrovni	41
2.8	Nelegální aktivity spojené s imigranty v rámci Plzeňského regionu.	42
2.9	Sociální vyloučení.....	43
3	Praktická část.....	46
3.1	Úvod praktické části.....	46
3.1.1	Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců z Ukrajiny	47
3.1.2	Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců z Vietnamu.....	50
3.1.3	Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců ze Slovenské republiky.....	52
3.2	Kvantitativní výzkum.....	54
3.2.1	Předpoklady výzkumu	54
3.2.2	Výsledky výzkumu	55
3.3	Edukační materiál pro pedagogy středních škol	61
4	Závěr	62
5	Seznam použité literatury	64

5.1.1	Knihy	64
5.1.2	Publikace.....	65
5.1.3	Internet.....	65
6	Seznam příloh.....	67

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce Multikulturalismus a přistěhovalectví v kontextu Plzeňského kraje jsem si vybral zejména proto, že se jedná o málo zmapované téma a vyvstává zde mnoho otázek, které je zapotřebí zodpovědět.

Bakalářská práce na uvedené téma se bude skládat ze dvou částí, v první části tzv. teoretické se budu zabývat vysvětlením pojmu multikulturalismus, přičemž budu čerpat ze států, kde tato ideologie vznikla a eventuálně se uchytila jako součást politiky daných států. Bude se jednat zejména o Kanadu a USA. Poté se budu zabývat stavem multikulturalismu v České republice.

V této části bakalářské práce se také pokusím popsat a vysvětlit základní směry této ideologie, kterými jsou pluralistický a liberální multikulturalismus. Vysvětlím termíny, jako jsou afirmativní akce (pozitivní diskriminace), afrocentrismus a politická korektnost. Budu zde rozebírat pojem integrace a asimilace, jakož to nástroje k dosažení cílů vytvoření multikulturalistické společnosti. Neopomenu ani odpůrce multikulturalismu a politické směry stavící se proti této ideologii.

Dále v teoretické části popíšu dnešní českou společnost a představím nejpočetnější skupiny cizinců žijící na území České republiky. Primárně se bude jednat o občany Ukrajiny, Vietnamu a Slovenské republiky. Pozornost budu věnovat i Romům žijícím v ČR. Uvedené skupiny rozeberu v kontextu jejich původu, historie, zvyklostí, náboženství a dalších důležitých aspektů. Pokusím se zmapovat místa výskytu těchto skupin, dále početnost zmíněných skupin a jejich negativní či pozitivní přínos pro naši společnost v kontextu ekonomickém a sociologickém.

Následně se pokusím vytvořit přehled o cizincích v Plzeňském kraji a to ve spojitosti s přistěhovalci a jejich nejčastějším a nejpočetnějším výskytem. V kontextu Plzeňského kraje také popíši a vysvětlím pojem sociálně vyloučených lokalit.

Druhá a tedy praktická část bakalářské práce bude zaměřena na výzkum na vybraných středních školách v Plzni, kdy tento výzkum kvantitativní metodou se bude zaměřovat na míru informovanosti dotazovaných o menšinách žijících v Plzeňském kraji, jejich zastoupení, dále pak na obecné znalosti studentů o pojmu multikulturalismu. Součástí praktické části bude provedení řízených rozhovorů s rodinami třech nejpočetněji zastoupených skupin cizinců na území ČR.

Závěrem praktické části mé práce se pokusím navrhnout a připravit edukační materiál, který by byl využitelný při výuce multikulturní výchovy na střední škole.

1 MULTIKULTURALISMUS

Multikulturalismus je v současné době velmi rozšířeným a používaným termínem, který nemá přesně vymezené hranice. Multikulturalismus se dá chápat jako myšlenkový směr, či jako politická ideologie, nebo světonázorová koncepce. Smutnou realitou tohoto výrazu je však to, že termín multikulturalismus sám o sobě není nijak ohraničen a není pevně dán prostor, na kterém by se s tímto termínem mělo pracovat. Mlhavost a neohraničenost tohoto termínu je ještě umocněna tím, že samotná koncepce multikulturalismu se liší tím, kdo ji prezentuje, či v jakém prostředí nebo společnosti je uplatňována.

Multikulturalismus se jako světonázorová koncepce zrodil ve druhé polovině 60. let 20. století v Kanadě a USA, kdy tato ideologie měla zajistit uznání svébytnosti a rovnosti různých etnických skupin či celých společenství, které se vyznačovali odlišnostmi od majoritní či vládnoucí skupiny na daném prostoru (Hirt [online]). Zde je nezbytné připomenout, že například v Kanadě (kolébce této ideologie) se na jejím zrození podepsaly poměrně komplikované vztahy mezi anglofonní většinovou společností a menšinovou frankofonní skupinou obyvatel, kteří toužili po svém uznání a rovných příležitostech, stejně tak jako po zajištění ochrany a zachování své kultury před anglofonní majoritní společností. Do tohoto napjatého vztahu dále vstupovaly další etnické menšiny původních obyvatel žijících na území dnešní Kanady. (viz kapitola 1.1.1) Do Evropského prostoru se ideologie multikulturalismu dostala záhy na konci 60. let, kdy své uplatnění nachází nejprve ve Velké Británii a Francii a odtud se šíří dál do Evropy. Ovšem již ve Velké Británii a Francii jsou patrné rozdíly v implikování této teorie do politického a veřejného života. Do České republiky si multikulturalismus našel cestu až v 90. letech 20. století a to po změně politického zřízení. Multikulturalismus se v Čechách začal dostávat do popředí zejména v souvislosti s otevřením hranic a přílivem nových imigrantů do země.

Multikulturalismus tedy staví na doktríně, že soudobé společnosti se skládají z kulturních rozličností, kdy tyto rozličnosti od sebe oddělují různé skupiny obyvatel. Rozličné skupiny jsou v pojetí multikulturalismu chápány jako rozdílné na základě následujících kategorií: kultura, rasa, etnicita, identita, náboženství, socioekonomická třída, gender (pohlavní příslušnost), sexuální orientace nebo tělesná či duševní hendikepovanost. (Hirt [online]) Multikulturalismus je přesvědčen, že výše uvedené

skupiny jsou znevýhodněné v přístupu ke zdrojům distribuovaným jak v konkrétním státním útvaru, tak v širším pojetí prostoru bez ohledu na vytýčené hranice. Multikulturalismus se snaží tento nerovný a dle multikulturalistické myšlenky nespravedlivý přístup ke zdrojům napravit a dát všem „stejně“ příležitosti. Tato náprava je praktikována skrze politickou praxi, edukativní či praktickou strategii a interdisciplinární vědecký přístup.

Jak bylo již výše uvedeno, multikulturalismus není jednotná a pevně vytýčená ideologie, proto se pro jeho pochopení pokusím zmapovat alespoň základní ideové směry a uvedu zde cíle, které si tyto směry kladou za své. Rovněž zde alespoň rámcově zmapuji prostor, v jakém byly tyto proudy aplikovány v praxi.

1.1 Zrod multikulturalismu

1.1.1 Kanada

Jak již bylo zmíněno v úvodu, Kanada je považována za místo vzniku multikulturalistické ideologie. Zrod tohoto směru byl dán historickým vývojem tohoto státního celku. Kanada byla původně Francouzskou kolonií, následně ji obsadili Angličané a ti sem zanesli svojí Anglickou kulturu, která se zde stala dominantní i přes to, že původní francouzští kolonisté se nehodlali vzdát své kultury a svojí identitu si udržovali. Nicméně Anglická kultura sama od sebe díky svému domovskému etnickému a národnostnímu uspořádání jevila rysy pluralitní společnosti (byla otevřená a tolerovala odlišné kultury) a toto napomohlo uchování francouzské kultury u jejích nositelů.

Po úpadku britského vlivu a vzrůstajícím nacionalistickým cítěním jak frankofonnu, tak anglofonnu, který volal po osamostatnění, se začal v druhé polovině 20. století jevit multikulturalismus jako jediný možný kompromis. Roku 1963 byla učiněna řada ústupků francouzským Kanadčanům a to zejména díky Britské královské komisi pro problémy bilingvizmu a bikulturalismu, kde se začalo mluvit o rovném partnerství mezi dvěma zakládajícími rasami. Výsledkem bylo přijetí zákona o úředních jazycích z roku 1969, který byl přijat za vlády Pierre Trudeaura. Tento zákon zaručoval rovná jazyková práva početně menší jazykové skupině, ať žije kdekoliv v dané zemi (Barša, 2003). Následně se o slovo začaly hlásit i další etnické skupiny a to ostatní Evropané usídlení v Kanadě, Asiaté a původní obyvatelé této země. *„Přijetí multikulturalismu využilo*

zmíněného sklonu přistěhovaleckých skupin ulpívat na skupinové totožnosti, kterou s sebou přivezli ze země původu.“ (Barša, 2003, str. 47)

Výsledkem vyvíjející se situace v Kanadě, bylo Trudeaurovo pojetí multikulturalismu, které se opíralo o následující 4 body: *„podporovat kulturní rozvoj etnicko-kulturních skupin, pomáhat příslušníkům těchto skupin při překonávání překážek k plné participaci na životě kanadské společnosti, podporovat tvořivé kontakty a výměny mezi těmito skupinami a pomáhat přistěhovalcům v osvojení jednoho ze dvou kanadských jazyků.*“ (Barša, 2003, str. 47) Tímto byl položen základ multikulturalistického politického směru, který v Kanadě vyvrcholil roku 1972 ve zřízení úřadu pro multikulturalismus a roku 1988 schválením zákona o multikulturalismu, jenž zavazuje Kanadský stát, aby ochraňoval kulturní a rasovou rozmanitost kanadské společnosti jako základní rys kanadské identity.

Na závěr této kapitoly je důležité uvést, jak je členěna Kanadská společnost. Dle odhadů z roku 1994 se cca třicetimilionová Kanada člení na tři hlavní skupiny. 37 % obyvatel se hlásí k britskému původu a kulturní identitě, 27 % obyvatel se hlásí k francouzskému původu, 25 % jsou ostatní Evropané a 3 % původní obyvatelé země. (Barša, 2003)

1.1.2 USA

Částečně odlišná situace naproti Kanadě nastala v USA. Byť se jedná rovněž o zemi, která je vybudována z přistěhovaleckých skupin, byl zde poněkud odlišný historický vývoj. Prvotními příchozími byli Angličané, kteří zde začali budovat kolonie a postupně vytlačovat domorodé obyvatelstvo. Následně po Angličanech přicházeli do Ameriky další kolonisté z Evropského kontinentu a začala zde vznikat směsice nespočtu národů a kultur. Nicméně se zde i přes velký počet přistěhovalců z jiných částí Evropy, a posléze celého světa, udržela jako dominantní kultura Anglická. Začátkem 20. století začaly do USA přicházet další vlny emigrantů z jižní a východní Evropy. USA na tento nápor začaly reagovat tzv. asimilačním přístupem, kdy každá kultura měla být rozpuštěna v obrovské směsici národností a kultur a na základě této roztavené směsice vznikala nový Americký národ. Pro tento proces byl užit název The Melting Pot (tavící kotlík). Thomas Woodrow Wilson 28. americký prezident roku 1915 promluvil k Američanům pocházejícím z ciziny těmito slovy: *„Nemůžeme být úplnými Američany, chápeme-li se skupinově. Amerika se neskládá ze skupin. Člověk, který se považuje za příslušníka zvláštní národní skupiny (v Americe), se ještě nestal Američanem.*“ (Barša, 2003, str.

30) Těmito slovy dal tento státník jasně najevo, že USA razí tedy tzv. asimilační politiku. Byť Amerika je země vybudovaná z přistěhovalců, tak tato otevřená migrační politika začala narážet na odpor, a to zejména díky hlasům, které volaly po zmrazení etnického složení Ameriky. Tento odpor vyústil v zavedení přistěhovaleckých kvót pro příchozí. Nutno dodat, že tyto kvóty úplně zakazovaly imigraci z Asie.

Asimilační politika USA se začala měnit po druhé světové válce, kdy se začaly ozývat hlasy barevných Američanů po rovnosti příležitostí a stejných práv, a kritika nadřazenosti bílé americké kultury Anglického stylu. Mobilizace barevných, měla vliv také na vzrůst etnického vědomí u jihoevropských a východoevropských imigrantů. *„Důraz na individuální rovná práva a příležitosti černochů, žen, Hispánců, atd., byl doplněn a v krajních verzích přímo vystřídán důrazem na veřejné uznání zvláštních kulturních identit těchto skupin.“* (Barša, 2003, str. 31)

V 60. letech 20. století se o slovo začali hlásit pluralističtí multikulturalisté, kteří v čele s Horacem Kallenem začínají klást důraz na rovnost etnicko-kulturních skupin. Kallen neušetřil kritiky ani ideu „kulturního jádra“ tedy společné sdílené kultury (v USA toto představovala anglosaská kultura). To, co začalo jako kritika nadřazenosti anglosaské kultury, ve svém konečném důsledku vedlo až k mobilizaci všech, kteří se cítili utlačováni společným jmenovatelem (WASP – WhiteAnglo-SaxonProtestants). *„V akademické oblasti tato proměna vedla k zavedení nových disciplín ztělesňujících alternativní perspektivy doposud utlačovaných menšin – černošských studií (blackstudies), hispánských studií (hispanicstudies), ženských studií (womanstudies), lesbických či gayských studií (lesbian, gay, peer studies) atd.“* (Barša, 2003, str. 34) Cílem těchto studií je ubezpečovat tyto skupiny o svých cnostech a morální nadřazenosti proti původnímu utlačovateli WASP.

Vývoj v Americe by se tedy dal shrnout do dvou fází, první z nich byla ideologie tavícího kotlíku, která přetrvávala až do doby po druhé světové válce. Tato politika byla výlučně asimilační, kdy všichni příchozí se měli ztotožnit s novou Americkou kulturou vybudovanou na anglosaském základu. Po druhé světové válce a rozpadu koloniálního vlivu západních zemí se USA dostaly do druhé fáze a to pluralitně multikulturní, která v lecčem odpovídá pluralitnímu multikulturalismu, který již známe z Kanady a také v obdobné podobě z Velké Británie. Cílem této etapy bylo zachovat odlišnosti a integrovat nově příchozí do této rozmanité společnosti. Tato vize však díky aktivitám menšin, které se cítily utlačované a vykořisťované dominantní anglosaskou kulturou,

přerostla ve vznik nových politik a aktivit, které ve svém konečném důsledku společnost rozdělují, než aby ji integrovaly (viz disciplíny blackstudies, atd.) těmito politikami jsou myšleny mimo jiné také afirmativní akce, afrocentrismus, či politická korektnost. Dalším problémem, který zde vyvstal ve spojitosti s vývojem v USA, je tedy otázka zda asimilovat či integrovat.

1.2 Pluralistický multikulturalismus (komunitaristický)

Hlavním přesvědčením tohoto směru je fakt, že skupiny jsou navzájem odlišné a ohraničené. Základní jednotkou společenského uspořádání je tedy skupina nebo komunita, která má společnou kulturu či identitu. Z tohoto je zřejmé, že základní prvky jedince lze rozvíjet pouze v komunitě. Tyto komunity mají nárok na politické sebeurčení v konkrétním státním celku.

Hlavním představitelem tohoto směru je kanadský sociolog, politický vědec a filozof Charles Taylor, který jako ústřední pojem používá pojem „uznání a autenticita“. Taylor je přesvědčen, že nárok na uznání požadovaný minoritami je důrazný a že neuznání, nebo zneuznání těchto minorit či skupin může vést k útlaku a poškození. Taylor zastává názor, že odlišní jedinci a odlišné kultury, by měly být podporovány a chráněny před vnějšími vlivy, které je ohrožují ve své existenci. Toto Taylorovo přesvědčení zřejmě vychází z faktu, že žil v Kanadě, kde frankofonní menšina obklopena anglofonní většinou vyžadovala tento druh uznání a ochrany, aby mohla být zachována pro další generace. Rozbor Pluralistického multikulturalismu dále doplňuje Michael Walzer, který zde uvádí dva směry procedurálního liberalismu, přičemž Taylor se evidentně hlásí k liberalismu druhého typu (dále jen L2) (Barša, 2003).

L1 hlásá „stát bez kulturních a náboženských projektů“ a bez kolektivních cílů, které by šly za osobní svobodu a fyzické bezpečí, blahobyt a jistotu občanů“. L2 předpokládá „stát, jenž se stará o přežití a rozkvět zvláštního národa, kultury, nebo náboženství či jisté (omezené) skupiny národů, kultur a náboženství za současné ochrany práv občanů, kteří takové zájmy nemají nebo mají zájmy jiné“. (Barša, 2003)

Proti Taylorovým názorům se ostře ohrazuje Giovanni Sartori, který ve své knize Pluralismus, Multikulturalismus a přistěhovalectví kritizuje Taylora za ledabylé a scestné nakládání s výrazy uznání a autenticita, které dle Sartoriho v tomto podání odporují pluralismu jako takovému. Sartori dále uvádí, že na neuznání by se nemělo

nahlížet jako na útlak. Poté zpochybňuje Taylorovo tvrzení, že všechny kultury by měly dostat rovného respektu, protože jsou si všechny kultury rovny, na toto Sartori reaguje otázkou: „*Proč ale musí být respekt rovný? Odpověď zní: protože všechny kultury mají stejnou hodnotu. Aniž bych to musel příliš zdůrazňovat, jde tu o nepříjemný kotrmelec.*“ (Sartori, 2011, str. 51)

Sartori také zastává názor, že došlo v případě multikulturalismu ke zneužití slova pluralismus, jelikož pluralismus ve svém základu má zajistit smír mezi kulturami. Dle Sartoriho ale multikulturalismus činí opak a tím pluralismus přímo popírá. „*Dnešní multikulturalismus, vzhledem k míře své agresivity, tendence k separaci a netoleranci, pluralismus přímo popírá.*“ (Sartori, 2011, str. 23)

1.3 Liberální směr multikulturalismu

Neméně významným multikulturalistickým proudem je tzv. liberálně demokratický multikulturalismus. Tento směr se s pluralistickým multikulturalismem ztotožňuje ve faktu, že dnešní společnosti jsou různorodé v rovině specifických komunit či skupin. Základem liberálního multikulturalismu je však individualistický a univerzalistický náhledem na skupinu. V tomto se liberální multikulturalismus odlišuje od pluralitního multikulturalismu, jelikož pluralitní multikulturalismus hájí všeobecné dobro a zájmy skupiny, kdežto liberální směr přistupuje ke všem skupinám stejně a snaží se prosadit autonomii jednotlivce ve společnosti sobě rovných lidí. Představitelé liberálního směru, jako je Will Kimlicka a Jürgen Habermas se tedy dostávají do střetu s pluralistickým představitelem Taylorem, který tvrdí, že individuální svoboda může za jistých okolností ustoupit dobru kolektivu, například když se jedná o zachování konkrétní skupiny pro budoucí generace. Tím není řečeno, že by liberální multikulturalismus opomíjel skupiny jako takové, ale jejich zájmy nestaví před práva jednotlivců. Jak připomíná Barša ve své knize politická teorie multikulturalismu, kde uvádí tvrzení Habermase: „*Brání zřetele na specifické kulturní a skupinové rysy osob není výsledkem doplnění hlediska individuálních práv hlediskem kolektivního dobra, nýbrž plyne z důsledného domyšlení individuálních práv samotných.*“ (Barša, 2003, str. 87)

Na rozdíl od Taylora přichází Kimlicka s dvojím výkladem národně neutrálního státu, dle jeho názoru je potřeba tuto neutralitu rozdělit na dvě roviny a to na neutralitu kulturní a neutralitu etickou. Kimlicka upozorňuje na fakt, že první ze zmíněných

neutralit je nereálná, jelikož každý stát činí své specifické rozhodnutí na základě svých kulturních tradic. Kimlicka však vyzdvihuje především druhý tip neutrality a to neutrality etické. Za etickou neutralitu Kimlicka považuje zproštění se prvků odstranitelných. Jako příklad uvádí náboženství, jež je možné z veřejného života odstranit. Zatímco kulturně specifické znaky, kterými jsou například jazyk, či hierarchie státní správy odstranit dost dobře nelze.

Podle Kimlicky je potřeba v multikulturním uspořádání rozdělovat tři druhy kolektivit, první je národní minorita, která by měla disponovat právem na samosprávu a určitou autonomii, toto právo by mělo být trvalé a mělo by sloužit k ochraně proti diskriminaci a útlaku. Druhou kolektivitou jsou etnické skupiny, tyto by měly mít právo na vyjádření své kulturní a náboženské rozdílnosti. Práva na ochranu této skupiny by měla být rovněž trvalá. Třetí skupinou jsou nová sociální hnutí (gayové, postižení, ženy atd.), právní ochrana dle Kimlicky spočívá v tom, že členové těchto skupin jsou v rámci zastupitelských a politických institucí pod-reprezentováni a je třeba za pomoci např. afirmativní akce tato systematická znevýhodnění odstranit a právní ochranu udržovat do doby, než dojde k odpovídajícímu zastoupení těchto skupin v politických a zastupitelských institucích.

1.4 Nástroje multikulturalismu k ochraně ohrožených skupin

1.4.1 Afirmativní akce

Tento výraz je v českém jazyce znám spíše jako pozitivní diskriminace. Tento nástroj multikulturalismu vznikl v 60. letech 20. století v USA. Afirmativní akce je též známa pod pojmem preferenční přístup, jedná se o opravnou a kompenzující politiku, jejímž cílem je nastolit rovný přístup. Afirmativní akce jinými slovy měla sloužit ke zvýhodnění etnických a rasových, či jiných ohrožených skupin a to v přístupu ke vzdělání, k profesní kariéře či podnikání. Jako příklad zde uvedu kvóty zavedené v USA, které nařizovaly, kolik osob z etnicky, rasově či jinak odlišné skupiny musí být přijato na vysoké školy nebo do státní správy. Jak uvádí Jan Průcha ve své knize multikulturní výchova: *„Při přijímání studentů na koleje a univerzity se měla zohledňovat rasová příslušnost uchazečů, a to tak, aby studentům z černošské či jiné*

minority byla dávána přednost v případech, kdy prokázali stejné předpoklady ke studiu jako uchazeči z majoritní populace.“ (Průcha, 2011, str. 150)

Afirmativní akce byla v USA nejprve zaměřena na černošskou menšinu (viz výše uvedené kvóty), následně se její vliv rozšířil i na další „ohrožené“ skupiny, jako jsou například ženy, homosexuálové, či osoby s chorobou AIDS. Afirmativní akcí se zabývá také zde již zmíněný Giovanni Sartori v kapitole uznání, afirmativní akce a rozdíly. Sartoriho zarazí výčet ohrožených skupin: *„Preferenční přístup se zde uplatňuje v případě černochů, Mexičanů, Portorikánců, domorodých indiánů, Filipínců, Číňanů a Japonců.*“ (Sartori, 2011, str. 57) Sartori si pokládá otázku, proč se tento výčet ohrožených skupin nevztahuje například také na Armény, Iry, Kubánce, Poláky, či Italy. Sartori se z části spokojí s odpovědí, že preferenční přístup se vztahuje na skupiny, které byly nejvíce postiženy diskriminací. Co je však u Sartoriho velmi zajímavé je to, jak vysvětluje, preferenční přístup u žen, homosexuálů a osob s chorobou AIDS, byť se zde nejedná o skupiny ohrožené na základě toho, že by byly jiné barvy pleti, etnika, náboženství atd. Sartori přichází s tímto vysvětlením: *„Připadá mi, že logické odůvodnění tu přenechává pole praktickému vysvětlení, že se totiž mezi závažné stále častěji zařazují ty odlišnosti, na něž poukazují skupiny, které na sebe dokážou upozornit a dokážou se zmobilizovat, aby podpořily, nebo ohrozily jisté ekonomické, či volební zájmy.*“ (Sartori, 2011, str. 57)

Pro objektivnost této práce je zapotřebí připomenout, že projekt afirmativní akce je v dnešní době přejímán jak v zemích evropských, tak i asijských, či afrických. Například v USA se ale zároveň jedná o velmi nákladný program, který ne vždy je schopen zajistit adekvátní výsledky. Dále je také na zvážení, jestli je vhodné protěžovat jednu skupinu na úkor skupiny druhé, aniž by se bral ohled na edukační, fyzické, či jiné předpoklady protěžované skupiny.

Touto otázkou se zabývá mimo jiné i Petr Bakalář ve své knize Tabu v sociálních vědách, kdy v kapitole rozdíly mezi rasami, otázka viny a trestu uvádí několik odvětví, kde se afirmativní akce uplatňuje. Jsou jimi vzdělání, pracovní příležitosti, média a politika a legislativa. Uveďme si zde dva příklady afirmativní akce z kategorie vzdělání: Stovky miliard dolarů byly investovány do Head Start (tj. obdoba přípravného ročníku před vstupem na základní školu), existuje tisíce tréninkových programů, stipendií, cen pro černé (ale i pro Hispánce a pro ženy). Černí mají přednost při přijímání na vysoké školy i přes horší výsledky (Bakalář, 2003).

1.4.2 Afrocentrismus

Tento termín lze chápat, jako protiklad pro výraz Eurocentrismus. Tato ideologie je praktikována především v USA. Jedná se o rasovou sebeidentifikaci černochů. Podle představitelů afrocentrismu jsou úspěchy černošské populace podceňovány a mělo by se o úspěších této rasy více hovořit a učit ve školách, to by zvedlo sebevědomí černošských dětí. Petr Bakalář ve své knize v podkapitole afrocentrismus uvádí „*Existují teorie, že úspěchy černých jsou centrální – věda, matematika prý byly vymyšleny černými, ale ukradeny Řeky. Tuto historickou pravdu bílí potlačili (Williams, 1974).*“ (Bakalář, 2003, str. 77) Bakalář k této teorii dále připomíná, že prakticky žádný významný objev, či osobnost nevzešla z Afriky a připomíná, že pouze malé procento Afričanů vyniklo v jiných oblastech, než je sport, či zábavní průmysl, nebo boj za práva ras. Dalo by se tedy říct, že afrocentrismus, namísto toho, aby odbourával rasistické předsudky, tak vytváří opačný efekt. Jedná se o pouhou mystifikaci. Afrocentristé zastávají názor, že černoši jsou děti slunce, kdy díky tomuto produkují více melaninu a tím jsou nadřazení v mentálních a psychomotorických funkcích. Černoši mají díky této schopnosti posíleny jiné druhy inteligence, které se projevují například při tanci a zpěvu. Evropští běloši jsou naopak „ledovými lidmi“ kteří jako přínos světu dali jen tzv. tři D – Domination, Destruction, Death. S tímto tvrzením přišel jistý Leonard Jeffriese, který vyučuje na City College v New Yorku. Vzhledem k uvedenému rozdělení, by měl být změněn vyučovací plán, jelikož ten současný pouze vyhovuje bílému genotypu, zatím co černošské děti jsou v tomto systému znevýhodněny.

Afrocentristé však v rámci své rehabilitace upravují i jistá historická fakta, jako například vznik zotročování afrických černochů. Barša uvádí: „*V rámci své „terapeutické“ historie se afrocentristé snaží také dokázat, že zotročení afrických černochů bylo vynálezem evropských bělochů, či Židů.*“ (Barša, 2003, str. 35) K tomuto tvrzení Barša připomíná, že obchod zaměřený na africké černochoy byl společným vynálezem arabsko-muslimských obchodníků a černých Afričanů samotných a připomíná, že vznik tohoto obchodu se datuje staletí před tím, než se bílý muž objevil na africkém kontinentě (Barša, 2003).

1.4.3 Politická korektnost

Hnutí politické korektnosti vzniklo a rozšířilo se především na amerických univerzitách v 80. letech 20. století, následně se politická korektnost rozšířila do dalších zemí, včetně

České republiky, ne však jako hnutí, ale jako uznávaná norma. Hnutí politické korektnosti vzniklému v Americe se věnuje ve své knize Politická teorie multikulturalismu Barša, který uvádí:

„V tomto hnutí jsou základní rysy politiky identity a multikulturalismu zveličeny a deformovány jako v zakřiveném zrcadle. Politicky správný je jen takový postoj, který za každých okolností brání zvláštní nároky obětí kulturního imperialismu a falocentrismu či fal-logo-centrismu.“ (Barša, 2003, str. 21)

Z pohledu politicky korektních multikulturalismů je považován za korektní jen takový názor, který za každou cenu brání nároky postižených skupin, kdy tyto skupiny jsou chápány jako utlačované a poškozené ze strany jednotného jmenovatele a to: WASP – white Anglo-Saxon Protestants (bílí heterosexuální anglosaský protestantský muž).

Proti ideologii politické korektnosti se v USA ostře postavily konzervativní kruhy tzv. patriotické korektnosti, které se staví na ochranu klasických amerických tradic a politicky korektní multikulturalismus označují jako možnou příčinu fragmentace Americké společnosti, která by mohla směřovat až k rozpadu Ameriky jako takové. (Barša, 2003)

Označení politická korektnost se v českém slova smyslu dá chápat jako politická nezávadnost. V českém pojetí se politickou korektností rozumí úsilí záměrným ovlivňováním jazykových výrazů odstranit některé výrazy svázané s nepříznivými konotacemi, či stereotypy. Zpravidla jde o nahrazení zatížených slov jinými výrazy např. černoch – Afroameričan.

V České společnosti je všeobecně uznávaný fakt, že politickou korektností jsou ovlivněna zejména média, která díky politické korektnosti neinformují objektivně o konkrétní věci jen proto, aby tím nepoškodila nějakou z ohrožených skupin (v ČR např. Romové).

1.5 Příklad funkčního multikulturalismu

Zajímavým příkladem funkčního multikulturního státu, který i oficiálně přijal multikulturalistickou politiku je Finsko. Na území Finska, které má cca 5.1 milionu obyvatel, žije přibližně třístatisícová Švédská menšina. Toto soužití se jeví jako poklidné a bez výraznějších potíží. Švédská menšina má ve Finsku jisté výhody, jako je

například druhý úřední jazyk země a tím je Švédština, či ve všech základních školách povinně vyučovaná Švédština. Ve Finsku působí Švédské noviny a televize. Je však nutné připomenout, že Švédská menšina se na Finském území začala usazovat již od 12. století. V tomto století došlo k pokřesťanštění Finů ze strany Švédů, Finsko bylo také od 13. století do roku 1809 součástí Švédského království. Zároveň jde však o soužití dvou jazykově zcela odlišných etnik, Finský jazyk se řadí do skupiny ugrofinských a Švédština do indoevropských jazyků. Jak je tedy možné, že toto soužití ve Finsku funguje bez známek větších potíží? (Průcha, 2011).

Je nutné si uvědomit, že Finská a Švédská kultura si je velmi příbuzná, obě země vyznávají stejné náboženství, jedná se o etnicky téměř stejné obyvatelstvo a není zde ani výrazný sociální rozdíl. Tato skutečnost tedy potvrzuje Sartoriho rozdělení čtyř rozdílů (jazyka, zvyklostí, náboženství a etnika) kdy první dva rozdíly se dají překonat (viz kapitola integrace). Nicméně ani Finsko není ušetřeno problémů spojených s multikulturalismem. Ve Finsku žije cca 80.000 přistěhovalců z výrazně odlišných kulturních vzorců, jedná se o Somálce, Etiopany, Vietnamce, Iráčany aj. Zde se již o ideálu hovořit nedá. Jako příklad zde uvedu dilema Finských učitelů v případě studentů pocházejících z muslimských rodin. Průcha uvádí: *„Morální dilemata vznikají především z interkulturních rozdílností daných náboženstvím. Zatímco Finská kultura je založena na křesťanském náboženství, žáci s jiným náboženstvím mívají problémy např. při vánočních oslavách ve škole, kdy se zpívají písně oslavující Ježíše – což je např. pro žáky muslimského náboženství neakceptovatelné.“* (Průcha, 2011, str. 109) Průcha ve své knize uvádí další příklady, kdy rodiče muslimských žáků nejsou ochotni akceptovat účast svých dětí ve výuce např. hudební výchovy či tělocviku, neboť jsou přesvědčeni o tom, že tyto předměty nejsou vhodné pro jejich dcery. Tato situace samozřejmě nevyhovuje učitelům a ani Finským občanům, kteří se proti tomu ohrazují. Uvedu zde citaci jedné Finské učitelky. *„V každém případě je to špatné řešení. Teoreticky si mají žáci z rodin přistěhovalců zachovat svou kulturní identitu, ale zároveň mají akceptovat finskou kulturu, pokud zde chtějí žít. Nemohou odmítat zařazení do finské společnosti. Nemohou žít ve Finsku, aniž by přijali za své určité prvky jeho kultury. A to je příčinou mnoha problémů.“* (Průcha, 2011, str. 110)

Pokud si tedy položíme otázku, kde funguje bezproblémové multikulturní soužití, tak docházíme k závěru, že toto soužití je možné jen tam, kde žijí navzájem etnicky příbuzné skupiny, které mezi sebou nemají propastné ekonomické rozdíly a vyznávají

stejně náboženství. Naopak není možné očekávat, že toto soužití bude funkční, pokud budou v jednom státním celku vedle sebe žít kulturně výrazně odlišné skupiny. Pokud se podíváme na všechny západoevropské státy, je zde patrné, že pokusy o multikulturní soužití a integraci kolabují především u muslimských imigrantů, kteří jsou nositeli nepřekonatelných odlišností, jakými jsou náboženství a výrazně odlišné etnikum.

1.6 Odpůrci multikulturalismu

Multikulturalismus naráží na nespočet problémů, například neintegrovatelné skupiny přistěhovalců. V první řadě se jedná o muslimské imigranty, kteří odmítají přijmout hodnoty hostitelských zemí. Vznikající ghetta se sociálně vyloučeným, převážně přistěhovaleckým obyvatelstvem, vzrůstající kriminalita spojená s přistěhovalci v mnoha zemích rekrutuje silné politické i občanské opozice. Jako příklad je možné uvést Francouzskou politickou formaci Front National, která jako jeden z hlavních bodů uvádí zastavení nekontrolovaného přílivu přistěhovalců do země. Podpora hnutí byla patrná v prezidentských volbách v roce 2012, do kterých kandidovala předsedkyně této formace, Marine LePenová, ta se tehdy v prvním kole voleb umístila na třetím místě se ziskem cca 6 000 000 hlasů (v přepočtu 17,9 % voličů). Viz článek v iDnes.cz ze dne 6. května 2012 socialista Hollande porazil Sarkozyho a bude příštím prezidentem Francie (Šťástka[online])

Dalším příkladem může být Holandská politická formace PVV, v čele s předsedou Geertem Wildersem. Tento lídr se proslavil především hlasitou kritikou islámu a snahou o zastavení přistěhovalectví z kulturně výrazně odlišných zemí nespádajících do tzv. západního světa. Dalším počinem tohoto politika bylo natočení krátkého filmu Fitna (rozvrat), který kritizuje islám za jeho netoleranci a neuznávání demokratických hodnot. Natočení tohoto snímku vyvolalo značné pozdvižení ze strany muslimů, které vedlo až k výhružkám fyzickou likvidací Wildersovi osoby. Nicméně tento politik se svojí formací získal v roce 2010 v Holandských volbách do sněmovny Reprezentantů 24 mandátů, což znamená, že se tato strana umístila na třetím místě a byla volena 15.5 % voličů. Viz článek v revue politika: Gert Wilders prohrané vítězství (Šlechta [online]). Tato demonstrace dvou výše uvedených politických subjektů není zdaleka ojedinělá, v současné době je téměř ve všech evropských státech v politickém uskupení nějaká politická formace, která se vyhraňuje proti přistěhovalectví či proti

multikulturalismu jako takovému. Určitě je nutné zde uvést prohlášení Německé kancléřky Angely Merkelové, která na konferenci mladých křesťanských demokratů uvedla, že „multikulturalismus absolutně selhal“ viz Článek na novinky.cz ze dne 16. října 2010 - (Multikulturalismus absolutně selhal [online]).

1.7 Integrace a asimilace

1.7.1 Integrace

Slovem integrace se ve spojení s multikulturalismem rozumí začleňování jednotlivce či skupin do majoritní společnosti. Internetový ABC slovník tento výraz definuje následovně: poznání a postupné přijetí majoritní kultury hostitelské země je etnikem považováno za důležité, ale rovněž je zde výrazná snaha udržet si kulturu vlastní (včetně vlastního jazyka), takže integrované etnikum dosáhne sociální inkluze i v majoritní společnosti a tím získá dvojí kulturní identitu. Integrovat tedy znamená začleňovat, pokud však sledujeme proces začleňování imigrantů v západní Evropě, zjišťujeme, že proces zřejmě neprobíhá, tak jak se očekávalo, kde tedy nastala chyba? Sartori rozděluje migranty na čtyři různé skupiny, dle odlišností. Odlišnosti týkající se jazyka, zvyklostí, náboženství a etnika. „*První dvě odlišnosti jsou výrazně jiné, než druhé dvě. První dvě totiž představují odlišnosti překonatelné (pokud je chceme překonat), zatímco ty druhé dvě nastolují problém zásadní odlišnosti.*“ (Sartori, 2011, str. 70) Ze Sartoriho rozlišení tedy vyplývá, že lze integrovat jen takové skupiny lidí, které se neliší náboženstvím (není zde myšleno odlišné náboženství v pojetí různých větví křesťanství, ale odlišné náboženství ve smyslu křesťanství vs. islám) a jsou etnicky příbuzní majoritnímu etniku (rasa). Když se podíváme na západní Evropské země, musíme tomuto tvrzení dát za pravdu. Nejproblémovějšími etniky v těchto zemích jsou dnes přistěhovalci z asijských a afrických zemí vyznávající islámské náboženství. Viz nepokoje ve Francii v roce 2005, vražda vojáka Leea Rygbyho, které se dopustili za bílého dne v Anglii v létě 2013 dva Nigerijci, či vražda Thea van Gogha v roce 2004 v Nizozemsku ze strany marockého přistěhovalce, důvodem této vraždy byla kritika islámu. Problémem integrace cizinců islámského původu se zabývá také německý ekonom a politik Thio Sarrazin, který ve své knize Německo páchá sebevraždu, jak dáváme svou zemi všanc, uvádí: „*Naděje, že integrace muslimů vzhledem ke vzdělání, aktivitě na pracovním trhu a osvojování jazyka bude postupně sílit, se nenaplnila. Naopak se zdá, že stupeň integrace a vůle k ní často klesají.*“

Příčinou tohoto jsou nedostatečné úspěchy muslimů ve vzdělání a v zaměstnání, příchod rozvětvených rodin z domovských zemí a silná fixace na domácí kulturu.“ (Sarrazin, 2011, str. 230).

Je tedy patrné, že integrace jakožto oboustranný proces naráží na potíže u určitých skupin migrantů, pocházejících z výrazně odlišného kulturního vzorce. Níže bude proces integrace rozebrán v kontextu ČR.

1.7.2 Asimilace:

Slovo asimilace ve svém základním překladu znamená: přizpůsobení, splynutí. Tato politika se staví z části do opozice proti mírnější a na odlišnosti zřetel beroucí integraci. Asimilační politika tedy od příchozích očekává, že se podřídí majoritní společnosti a opustí své původní zvyklosti a kulturní vzorce. Asimilační politika dnešní doby si tedy klade za cíl vytěsnit z veřejného života odstranitelné odlišnosti a vytvářet prostředí bez rozdílů. Asimilační politiku z části realizovala Francie, kdy cílem Francouzské politiky není zohledňování menšin a jejich specifických požadavků, ale naopak vytvoření homogenního státu, který bude ve veřejné sféře brát zřetel na jednotlivce jako občana Francouzského státu a to bez jakýchkoliv rozdílů. Dalo by se tedy říci, že Francouzská republika nikdy nepřijala koncepci multikulturalismu. Nicméně je nutné připomenout, že Francie je v současné době zemí, která čelí největšímu napětí ze všech evropských států, co se vztahů mezi majoritním obyvatelstvem a převážně muslimskými přistěhovalci týká. Důvodem tohoto napětí by mohlo být ledabylé a nekontrolované udělování občanství, které vedlo k enormnímu nárůstu právě muslimských přistěhovalců.

2 PŘÍSTĚHOVALECTVÍ

2.1 Situace v České republice

Aby bylo možné zabývat se důkladně stanoveným tématem této práce, a to „multikulturalismus a přistěhovalectví v kontextu Plzeňského kraje“, je nezbytné si vysvětlit, jaké je složení obyvatelstva celé České republiky. Dále je potřeba představit největší etnické a přistěhovalecké skupiny žijící v ČR a jejich zvyklosti.

Celkový počet cizinců žijících na území republiky se za posledních 20 let výrazně změnil. V roce 1993 žilo v ČR 77 668 cizinců, v roce 2008 to bylo již 440 294 osob. Při uvádění těchto čísel je potřeba připomenout, že jsou zde uvedeny počty legálních migrantů. Celkový počet cizinců se dá jen těžko odhadnout.

Nejpočetnější etnickou menšinou v rámci České republiky jsou Romové, počty Romů nejsou zahrnuty v počtech cizinců. Zde je nutné podotknout, že v případě Romů se nejedná ve své podstatě o přistěhovalce, nýbrž o etnikum, které je zde trvale usazené (není přesně stanoveno, zdali se jedná o etnickou, či rasovou skupinu obyvatel). Nic méně skutečnost, že drtivá většina Romů jsou příchozí ze Slovenska, mě vedla k tomu, že jsem kapitoly této práce týkající se Romů zařadil do části přistěhovalectví. Počty členů tohoto etnika se dají jen stěží určit a to zejména díky tomu, že příslušnost k etniku není povinným ukazatelem v dotazníku při sčítání lidu. Dle výstupů Českého statistického úřadu ze sčítání lidu se k romské národnosti přihlásilo celkem „5 135 osob. *Z druhé strany pak kvalifikované odhady hovoří o 180 000 až 200 000 Romů žijících na českém území.*“ (Barša, 2003, str. 276)

V České republice se nachází rovněž několik národnostních menšin. Pojem národnostní menšina je upraven zákonem č. 273/2001 Sb., zákon o právech příslušníku národnostních menšin a o změně některých zákonů. Členové státem uznané národnostní menšiny mají své zástupce v radě pro národnostní menšiny, která je poradním orgánem vlády ČR. Tento poradní orgán zastupuje celkem 11 menšin: „*bulharskou, chorvatskou, maďarskou, německou, polskou, romskou, rusínskou, ruskou, řeckou, slovenskou, ukrajinskou. Jsou to národnostní menšiny, které se utvářely „historicky“ (podle výše uvedeného zákona), a tedy mezi ně nejsou počítáni např. Vietnamci a jiní imigranti,*

ačkoliv početně převyšují většinu z vyjmenovaných národnostních menšin.“ (Průcha, 2011, str. 31)

2.2 Romové v ČR

Jako původ tohoto etnika se uvádí Indie, z této země romové odcházeli v několika migračních vlnách a to již před více jak tisíciletím. Putovali přes Persii, Turecko na balkánský poloostrov a odtud dál do střední Evropy. Další větev migrovala přes sever Afriky, přes Gibraltar do Španělska a odtud do střední Evropy (Šišková, 1998) Zmapování přesného pohybu a vývoje romského etnika v Evropě a potažmo v ČR je značně obtížné zejména z důvodu nedostatku pramenů. Jak uvádí ve své knize *Výchova k toleranci a proti rasizmu* Taťána Šišková. *„Dějiny romů jsou z větší části rekonstrukcí. Romové svou historii nezapisovali, hmotných památek se zachovalo minimum a to jen z posledních dvou staletí, zprávy o Romech v kronikách, letopisech a archivech ostatních národů jsou kusé a zlomkovité. V historii romů nenajdeme slavné panovníky, bitvy, data, stavby, zakládání států, univerzit apod.“* (Šišková, 1998, str. 69) Vzhledem k tomu, že romové nikdy nevybudovali žádný funkční státní útvar, je velmi obtížné zmapovat toto etnikum a jeho vývoj na území Evropy.

V případě romského obyvatelstva žijícího v Čechách je nutné si zodpovědět otázku, zdali se tedy jedná o přistěhovalce, či o skupinu obyvatel, která je s českými zeměmi spjata několika set letou tradicí. Ano, sice je historicky doloženo, že romové na území dnešního českého státu žijí již několik set let, ale další skutečnost je ta, že po druhé světové válce na území dnešní České republiky žilo pouze necelých 1000 jedinců (Šišková, 1998). *Po válce došlo k několika velkým přistěhovaleckým vlnám romů ze Slovenska do českých zemí; Romové sem přicházeli kvůli lepším pracovním příležitostem, osidlování pohraničí a hlavně do velkých průmyslových center. Tyto imigrační vlny končily přibližně v polovině šedesátých let. Dnešní odhad příslušníků romské populace v České republice se pohybuje mezi 200-250 tisíci* (Šišková, 1998, str. 76). Zde je nutno připomenout, že k uvedeným migračním vlnám romů docházelo v rámci jednoho státního celku a to Československa, tedy migrace romů ze Slovenska do Čech byla podstatně jednodušší a nepodléhala žádné přeshraniční kontrole.

Romové patří stejně tak jako majoritní české obyvatelstvo k europoidní rase. V České republice se po staletí živilo převážně kočováním a příležitostnými řemesly, tato činnost

jim byla zakázána v roce 1958, kdy vyšel zákon zakazující kočování. Romové jsou etnikum, které není jednotné a dělí se do mnoha větví, které mají mezi sebou značné odlišnosti, jakými jsou například jazykové odlišnosti, či zvyklosti. (Šišková, 1998)

Příslušníci romského etnika jsou často ze strany neromského obyvatelstva nazýváni termínem „cikáni“, co tento výraz vlastně znamená? Výraz cikán pochází z 10. století z Řecka a je označením pro celou romskou komunitu. Romové tento výraz většinou nepoužívají.

Mezi romy a majoritním obyvatelstvem jsou patrné rozdíly. Čím to je, že jsou romové tak odlišní od majoritní společnosti a proč vládne jistá averze proti tomuto etniku? Jednou z mnoha příčin problémového soužití s romy by mohlo být vysvětlení, s kterým přichází Petr Bakalář v kapitole Inteligence. *„Romové jako celek pravidelně v testech IQ skórují v pásmu abnormality. Rozdíl mezi průměrem romské a neromské populace se vysvětluje odlišným prostředím, jiným žebříčkem hodnot (vzdělání není ceněno) atd.“* (Bakalář, 2003, str. 90)

Dalším důvodem, proč jsou romové tak odlišní, může být návaznost na jejich indický původ a podmínky, ve kterých zde žili. Toto sumarizuje Petr Bakalář následovně:

- Příroda byla štědrá, k pouhému přežití nebylo třeba vynakládat mnoho sil,
- Vedro, vlhko, množství hmyzu a prudké změny klimatu nepřály vytváření hmotných statků, vše podléhalo rychlému rozkladu, nepotřebnost plánování i jeho nemožnost.

Pokud bychom tedy připustili, že romové mohou být tak odlišní na základě svého původu, pak vyvstává otázka, jak je možné, že se téměř za tisíc let nedokázali přizpůsobit Evropskému stylu života a Evropským normám. Důvodem, že i v současné době patří romové k sociálně méně úspěšným a vyloučeným skupinám, je určitě mimo jiné i to, že mají jiný žebříček hodnot. Ti, kteří se dokáží více přiblížit majoritnímu obyvatelstvu (co do vzdělání a sociálního postavení) toto etnikum opouští a snaží se naprosto asimilovat do majoritní společnosti.

Jaké jsou tedy problémy spojené s dnešními romy? Proč se zvedá vlna nevole proti této menšině? Nejhlasitější kritika ze strany majoritního obyvatelstva zaznívá ve spojitosti s romy a jejich vysokou kriminalitou, dále ve spojitosti s vysokou nezaměstnaností a obratností využívat veškeré sociální podpory ze strany státu. *„Co se týče nezaměstnanosti, ta se odhadovala v letech 1997/98 na 75 %, v některých lokalitách až*

na 90 %, přičemž v té době byla celková nezaměstnanost v rámci České republiky okolo 5 %.“ (Barša, 2003, str. 276) Je nutné podotknout, že sociální politika státu prakticky demotivovala romy k hledání pracovních příležitostí, jelikož romské rodiny s velkým počtem dětí dostávaly a dodnes dostávají výrazný finanční stimul v podobě přídavků na děti atd. Barša dále uvádí vysokou kriminalitu u romského etnika: *V Bratinkově zprávě se odhaduje, že 20-30 % romské populace získává prostředky k obživě nelegálně – prostitucí, překupnictvím a jinou majetkovou trestnou činností.*“ (Barša, 2003, str. 277) Zde podotýkám, že přes velké snažení se mi nepodařilo zjistit, že by se v České republice vedla nějaká věcně podložená statistika o trestné činnosti páchané členy romského etnika. Avšak, i kdyby se takováto statistika vedla, bylo by těžké stanovit objektivitu, když samotné počty členů romského etnika se liší od statistického úřadu ve statisících.

Výchovné a vzdělávací problémy spojené s romským etnikem vycházejí z rodinného zázemí a z přístupu ze strany rodiny ke svým romským dětem. Prvotně vyvstává problém v uzavřenosti romské komunity, takže romské děti v předškolním věku nemají dostatečný kontakt s majoritním obyvatelstvem a o to hůře ve škole probíhá jejich začleňování. Problém u romských dětí je i jazyková vybavenost, která je zpravidla menší, než u českých dětí. Dostačujícím vysvětlením může být to, že v romské rodině se matka věnuje většímu počtu osob, (více dětí, stálá přítomnost příbuzných) a není tedy takový prostor na komunikaci s dítětem. *„Romská maminka svému dítěti rozumí i beze slov, ona nepotřebuje rozumět každému jeho slovu – proto dětský mluvený projev nekoriguje“* (Šišková, 1998, str. 158). V romské rodině dost často vychovává dítě jiná osoba, než je jeho biologická matka, tedy v mnoha případech třeba i o něco málo starší sestra, než je věk dítěte. To je pak příčinou toho, že romskému dítěti se nedostává výchovy založené na osobních zkušenostech toho, který vychovává. *„Romská maminka se stará s obdivuhodnou péčí o kojence. Tato péče z větší části končí narozením dalšího dítěte. Dítě přechází do péče „starší sestry“.*“ (Šišková, 1998, str. 161)

Výše uvedené příklady jsou jen ilustrativní, v romské výchově se vyskytuje mnoho dalších odlišností naproti výchově majoritní populace. Dále se na výchově romských dětí bude výrazně odrážet zázemí, ve kterém žijí a které je z velké části nevyhovující. Romové zpravidla žijí v početných skupinách, kdy součástí jednoho bytu je krom velkého počtu dětí i další příbuzenstvo.

2.3 Přistěhovalci v ČR

Česká republika má relativně krátkou zkušenost s přílivem přistěhovalců. Toto je dáno především tím, že do roku 1989 byla Česká republika uzavřený a homogenní stát. Tato situace se změnila po pádu komunistického režimu a otevření hranic. Poté do země začali proudit cizinci především z východu, kteří Českou republiku využili jen jako tranzitní zemi a poté pokračovali dále na západ. Toto se však začalo s vyvíjející se ekonomickou situací měnit a ČR se stávala čím dál častěji zemí cílovou. *„Zatímco na začátku nové migrační éry v roce 1990 představovali cizí státní příslušníci asi 0.3 % populace tehdejšího Československa, v roce 2008 dosáhl tento podíl v Česku 3.9 % (absolutně k 31. 12. 2008 407 564 cizinců s povolením k pobytu.“* (Drbohlav, 2010, str. 31).

Vzhledem k výše uvedeným faktům bylo zapotřebí vybudovat důkladnou koncepci integrace cizinců do majoritní společnosti. Česká integrační politika si jako cíl stanovuje bezproblémové a klidné začlenění imigrantů do české společnosti. *„Nejdůležitějším dokumentem identifikujícím záměr státu ohledně integrace cizinců v současné době je Koncepce integrace cizinců na území České republiky.“* (Trbola & Rákoczyová, 2011, str. 17) Tato koncepce byla přijata vládou České republiky a stala se součástí vládní politiky. Cílem integrační politiky je cizincům snáze zpřístupnit znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti a vztahy cizince s členy majoritní společnosti. Cílem této integrační politiky je vytvořit soběstačnost migranta a docílit, aby byl imigrant přínosem pro společnost. V aktualizované koncepci integrační politiky byl mimo jiné kladen důraz na začleňování jednotlivce jako člena společnosti, nikoli příslušníka konkrétní etnické komunity. Cílem české integrační politiky je integrovat jedince do občanské společnosti, nikoliv brát zřetel na jeho skupinové odlišnosti. (Drbohlav, 2010)

Drbohlav dále uvádí zjednodušené rozdělení cizinců pobývajících na území České republiky.

1. Občané EU (včetně Norska, Švédska, Islandu a Lichtenštejnska) a jejich rodilí příslušníci – registrovaní bez povolení k přechodnému, či trvalému pobytu, s povolením k přechodnému pobytu, s povolením k trvalému pobytu.
2. Občané třetích zemí (tj. cizinci mimo občanů EU, Evropského hospodářského prostoru – EHP a Švýcarska) – pobývajících krátkodobě (do 90

dnů) s vízem, či bez víza, s vízy nad 90 dnů (platí 1 rok, nelze prodloužit), s povolením k dlouhodobému pobytu (navazuje na víza nad 90 dnů, platí zpravidla 1 rok, lze prodloužit), s povolením k trvalému pobytu.

3. Cizinci se statusem mezinárodní ochrany (azylem)
4. Registrovaní žadatelé o mezinárodní ochranu (azyl)

V této práci se pokusím představit a analyzovat tři největší skupiny cizinců žijících na území České republiky. Bude se tedy jednat o cizince původem z Ukrajiny, dále se bude jednat o občany Slovenské republiky a o cizince původem z Vietnamu.

2.3.1 Občané Ukrajiny

Podle dostupných informací se k 31. 12. 2008 zdržovalo na území České republiky 131 965 cizinců s Ukrajinským státním občanstvím. Tímto se občané Ukrajiny považují za nejpočetnější skupinu migrantů v ČR. Byť Ukrajina je od České republiky poměrně dost vzdálená (myšleno geograficky), jedná se o slovanský stát jako v případě České republiky. Ukrajinci tedy nepředstavují výrazně odlišnou etnickou skupinu a hovoří příbuzným jazykem, který je slovanský stejně tak jako čeština. Náboženství většiny občanů Ukrajiny je pravoslavné křesťanství, což nepředstavuje zásadní rozdíl pro českou společnost, která je ve větší části ateistická, popřípadě vyznává římskokatolickou větev křesťanství. U obou států se tedy jedná o křesťanskou víru. Pokud bychom se vrátili do kapitoly integrace a k Sartoriho rozdělení odlišností do čtyř skupin (jazyka, zvyklostí, náboženství, etnika) tak občané Ukrajiny nepředstavují zásadní problém při procesu integrace.

Vzhledem k tomu, že Ukrajina v současné době neprochází žádným vojenským konfliktem, je evidentní, že motivy imigrace Ukrajinců jsou výlučně ekonomické. *„Občané Ukrajiny reprezentují spíše typ orientovaný na krátkodobější migraci se zaměřením na méně kvalifikované profese. Na konci roku 2008 asi 80 % z nich působilo v Česku na pozici zaměstnanců, s vysokým podílem zaměstnaných ve stavebnictví (u mužů přes 60 %) a s nadprůměrným zastoupením v kategorii pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (cca 55 %).“* (Drbohlav, 2010, str. 43)

S přílivem imigrantů jsou spojené také problémy, které spočívají v kriminalitě páchané cizinci na území našeho státu. Ve své knize Nelegální ekonomické aktivity migrantů Dušan Drbohlav uvádí: *„Ukrajinci reprezentují také 68 % (4853 osob za rok 2006)*

cizinců, kteří byli chyceni Policií ČR při porušování pravidel pobytu na území Česka (Zpráva 2007)“ (Drbohlav, 2008, str. 108).

Dle výstupů Českého statistického úřadu (ČSÚ) bylo za rok 2011 odsouzeno za spáchaný trestný čin celkem 754 osob z Ukrajiny. (Cizinci: Kriminalita – datové [online])

2.3.2 Občané Slovenské republiky

Druhou nejpočetnější skupinou cizinců žijících na území České republiky jsou občané Slovenské republiky. U této skupiny cizinců je nutné připomenout, že do roku 1993 byla Slovenská republika součástí Československé republiky, jednalo se tedy o společný státní útvar, Čechů i Slováků, kde obě dvě skupiny obyvatel byly nositeli stejné kultury, etnika, velmi příbuzného jazyka a společného náboženství, tedy křesťanské víry. Vzhledem k uvedeným skutečnostem nevyvstává se začleňováním této skupiny obyvatel žádný výrazný problém a integrační politika České republiky je naprosto adaptabilní pro tuto skupinu cizinců.

Imigranti ze Slovenské republiky čítali k 31.12.2008 76 034, Důvodem imigrace Slovenských občanů je ve většině případů ekonomické pozadí. *„Občané Slovenska na našem trhu práce nejčastěji působí jako zaměstnanci – asi 92% v roce 2008. Jejich struktura zaměstnání podle odvětví je asi nejvíce podobná struktuře českých občanů. V pohraničních oblastech mezi Českem a Slovenskem je také významným jevem pendlerství slovenských občanů.“* (Drbohlav, 2010, str. 42).

V rámci výstupů Českého statistického úřadu bylo zjištěno, že v roce 2011 bylo v České republice odsouzeno za spáchaný trestný čin celkem 2014 příslušníků Slovenské republiky (Cizinci: Kriminalita – datové [online])

2.3.3 Občané Vietnamu

Občané Vietnamské socialistické republiky jsou třetí nejpočetnější imigrační skupinou na území ČR. Jejich počet k 31. 12. 2008 činil 60258 osob. Migrace ze strany Vietnamských občanů, směřujících do České republiky, se datuje již do 40. let minulého století. V průběhu minulého století přicházeli Vietnamci především v důsledku mezistátních dohod, mezi ČSSR a Vietnamskou socialistickou republikou.

Vzhledem k bohatým zkušenostem Vietnamských občanů s Českou republikou z dob minulého režimu, se mnoho Vietnamců vracelo do České republiky i v devadesátých letech, kdy však již nebyli zaměstnáváni v továrnách či nestudovali na VŠ, ale soustředili se na stánkový obchod s nedostatkovým zbožím (hlavně elektronika). *„Koncentrovali se zejména v místech, slibujících nejvyšší zisky, proto výrazné komunity začaly vznikat ve velkých městech (Praha, Brno, Ostrava) a v pohraničí (Cheb, Železná ruda, Aš, Potůčky aj.), kde se prodejci orientovali na klientelu majetnějších sousedů.* (Hirt, 2010, str. 11)“

Další vlna Vietnamských migrantů přicházela z okolních zemí a to především z Německa, kde bývalí Vietnamští pracovníci vázáni pracovními dohodami mezi NDR a VSR obdrželi finanční vyrovnání za nedodržení dohod, toto finanční vyrovnání bylo podmíněno opuštěním Německa. Poté v roce 1995 byla ze strany Německé spolkové republiky uzavřena s VSR dohoda o repatriaci občanů Vietnamu, což se těmto imigrantům nezamlouvalo a tato dohoda umocnila odchod do ČR. I přes výše uvedené skutečnosti je v současné době většina Vietnamců příchozích přímo z Vietnamu. Byť prvotně byla vize většiny Vietnamských imigrantů taková, že se zde zdrží jen omezenou dobu, a to s cílem vydělat si finanční prostředky a následně se navrátit do Vietnamu, s postupem času si začali uvědomovat, že jejich pobyt zde nabyde trvalejšího rázu. *„Generaci převážně ekonomických imigrantů vedlo toto zjištění k posilování komunitní enklávy uprostřed většinové společnosti, a to i z důvodu jazykové bariery a kulturních rozdílů. V místech, kde se soustředili v největším množství (velkotržnice v Praze, tržnice v Chebu, Brně, Potůčkách aj.), si vytvořili podmínky života, které jim do jisté míry nahrazují chybějící Vietnam.“* (Hirt, 2010, str. 12)

Vietnamská komunita by se dala rozčlenit do třech stupňů. Nejvyšším a nejváženějším stupněm této stratifikace jsou Vietnamští starousedlíci. Střední třídou vietnamské komunity jsou tzv. samostatní obchodníci. Tou nejnižší a nejméně vlivnou skupinou jsou slabě zakořenění a nově příchozí, kteří jsou odkázáni na pomoc z vyšších tříd této komunity. Jedná se zejména o prodavače na tržnicích, kuchaře ve vietnamských bistroch atd. Na území ČR vychází několik vietnamských časopisů či časopisů z Vietnamu sem dovezených, a zde distribuovaných. Mezi nejčtenější patří Suc Song (síla k životu). Na území České republiky je rovněž ministerstvem vnitra evidováno několik občanských sdružení. Mezi nejznámější patří: Svaz Vietnamců v ČR, Svaz vietnamských podnikatelů, či svaz vietnamských studentů a mládeže (Hirt, 2010).

Zajímavostí vietnamské skupiny imigrantů je, že: V roce 2005 vlastnilo 95 % všech ekonomicky aktivních Vietnamců v ČR české živnostenské listy. I přes tyto spolky a jejich napomáhání k integraci je však integrace větší části Vietnamců problematická. Toto je dáno především izolovaností vietnamské komunity a výrazně odlišnými kulturními vzorci obou zemí. „*Jen málokterí si uvědomují možnost vystoupit z prostředí separované komunity a postupnou integrací se přiblížit běžnému životu majority.*“ (Hirt, 2010, str. 23)

Co se týká náboženství, tak většina Vietnamců usazených na území České republiky vyznává Buddhismus, nebo Křesťanství. Obě dvě tato náboženství jsou silně zastoupená i ve Vietnamské socialistické republice.

Kriminalita Vietnamské skupiny migrantů není příliš vysoká a občané Vietnamu jsou majoritní společností vcelku tolerováni. Toto může být zapříčiněno i vcelku nízkou kriminalitou tohoto etnika. V roce 2011 bylo dle výstupů ČSÚ na území České republiky odsouzeno za trestný čin celkem 558 občanů Vietnamu. (Cizinci: Kriminalita – datové [online])

2.4 Politická situace

2.4.1 Cíle imigrační a integrační politiky ČR

Imigrační politika je v České republice vedena zejména z důvodu ekonomické výhodnosti. Ekonomická výhodnost je obhajována především trojím způsobem. Jde o:

1. Problém stárnutí obyvatelstva a související otázku financování sociálního systému.
2. Podporu výkonnosti české ekonomiky skrze zvyšování kvalifikačního profilu pracovní síly a o související vytváření nových pracovních míst skrze takzvaný multiplikační efekt.
3. Problém chybějících zaměstnanců v některých odvětvích ekonomiky, přičemž tento nedostatek se neprojevuje pouze na nekvalifikovaných či málo kvalifikovaných pracovních pozicích - i když tam je stále ještě nejsilnější, ale i na pozicích kvalifikačně a vzdělanostně náročnějších. (Trbola & Rákoczyová, 2011)

První bod je však často napadán s tím, že imigranti porodnost a tedy přírůstek obyvatelstva dlouhodobě nedorovnají.

V souvislosti se zvyšováním kvalifikačního profilu cizinců, je vhodné se zaměřit na to, jakým způsobem se cizinci podílejí na vysokoškolském vzdělání. V akademickém roce 2011-2012 studovalo v České republice na vysokých školách celkem 38 942 cizinců. Z toho formou presenčního studia docházelo do vzdělávacích institutů celkem 30 360 cizinců. Bakalářské studijní obory studovalo v uvedeném roce celkem 16 095 cizinců. Magisterské studijní programy studovalo celkem 6541 cizinců. Celkový počet studentů studujících v tomto studijním období na vysokých školách v České republice činil 392 429 studentů. Z toho bylo tedy 9.9% studentů cizinců. Většina vysokých škol také nabízí výukové programy v cizím jazyce. Lze zde tedy konstatovat, že vzdělávací program je cizincům nakloněn a hojně využíván, což bezesporu nemalým dílem přispívá k integraci.

V rámci České republiky operují také neziskové, či nevládní organizace, které mají za úkol napomoci integraci cizinců v naší společnosti. Osobně nejsem schopen posoudit, zdali je tento stav a počet dostačující, či nikoliv. Kompletní výčet těchto organizací je však nad rámec této práce, proto zde uvedu jen některé. *„Systematicky se tématu migrace věnuje jen několik nevládních organizací zabývajících se uprchlíky, příchozími, lidskými právy či pomocí potřebným. Vedle Poradny pro uprchlíky a Centra pro otázku migrace jsou to SOZE, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Amnesty International, Nesehnutí, Berkat, Člověk v tísni, Multikulturní centrum Praha, Liga lidských práv, sdružení Tolerance a občanská společnost, Slovo 21, Česká katolická charita, Centrum pro integraci cizinců, Poradna pro integraci.“* (Roubalová, Güngerová , & Kostlán, 2005)

2.4.2 Opozice

V České republice do současné doby nedošlo k výraznějšímu etnickému napětí. Při pohledu na vzrůstající počet protiromských demonstrací konajících se v roce 2013 v Českých Budějovicích, Plzni, Ostravě, Praze a dalších městech, se však toto může brzy změnit. Kromě nevole části majoritního etnika proti romské menšině, nevím o žádném výraznějším problému tohoto charakteru, který by se v České republice projevoval. Klidné soužití s přistěhovalci je však zajisté způsobeno faktem, že imigranti přicházející do České republiky, jsou z větší části z nám příbuzného kulturního vzorce, tedy nevykazují výrazné problémy se začleněním do naší společnosti. Výjimku z nám příbuzného kulturního a etnického vzorce tvoří pouze občané Vietnamské národnosti,

kteří však vykazují velkou schopnost se adaptovat, byť integrační proces neprobíhá ideálně (zde je myšleno na tři nejpočetnější skupiny přistěhovalců, nikoliv na všechny příchozí).

Na České politické scéně se do současné doby nevyskytla žádná politická strana vyhraněná proti přistěhovalcům. Výjimku tvoří pouze strana SPR RSC, která se svým programem vyhraňovala proti problémům spojeným s romským etnikem, Mareš ve své knize *Krajní pravice a krajní levice v ČR* píše „*SPR-RSC navrhovalo přezkoumat oprávněnost sociálních dávek a individuálních důchodů u cikánů, stejně jako přednostní přidělování bytů a existenci cikánských politických stran.*“ (Bastl, 2011, str. 248) Zde je nutné připomenout, že tato politická strana se těšila poměrně velké popularitě, což bylo prokázáno ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996, kdy SPR RSC získala celkem 8.1 % hlasů voličů. V současné době je tato strana bez větší aktivity. Druhým politickým subjektem na naší politické scéně je strana DSSS (Dělnická Strana Sociální Spravedlnosti) do nedávna známá jako DS (dělnická strana). Tato extrémistická strana se rovněž silně ohrazovala proti přistěhovalcům, či romům „*DS ve svém programu prosazovala stát založený na národních a sociálních principech, kdy všechny plody národní ekonomiky budou poskytnuty etnickým Čechům.*“ (Bastl, 2011, str. 175) Ve volbách v roce 2013 získala pouze 0.86 % hlasů voličů, a tedy zdaleka nepřekonalala 5% hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny voličů.

2.5 Plzeňský kraj

Plzeňský kraj se rozpíná podél hranic s Německou spolkovou republikou na západní straně regionu, dále sdílí hranici s Karlovarským, Jihočeským a Středočeským krajem. Kraj je členěn celkem do sedmi okresů – okres Domažlice, Klatovy, Plzeň, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov. Počet obyvatel tohoto kraje dle ČSÚ ke dni 12. 12. 2013 činil 573 206 obyvatel. V tomto součtu jsou zahrnuti všichni obyvatelé, kteří mají na území České republiky trvalý pobyt, a to bez ohledu na státní občanství. V celkovém počtu jsou zahrnuti také cizinci s vízy nad 90 dnů a také cizinci s přiznaným azylem. Dále se celkový počet obyvatel kraje vztahuje na občany ze zemí Evropské unie s přechodným pobytem na území České republiky a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem.(Český statistický úřad[online])Hlavním městem regionu je Plzeň, kde žije celkem 167 472. V Plzni se nachází pobočka Karlovy univerzity, která

do města láká velký počet studentů ze zahraničí (nejpočetněji zastoupení jsou Řekové, Portugalci a studenti z blízkého východu). Dále se na území města Plzně nachází židovská synagoga, základní kámen této stavby byl položen roku 1888, ve městě sídlí také židovská obec. Na území města Plzně se nachází velký počet sakrálních staveb a to jak Římskokatolických, tak i jiných odnoží křesťanské církve.

Ke dni 31. 12. 2011 se na území Plzeňského kraje nacházelo celkem 23 884 cizinců s povolením k pobytu. Nejpočetněji zastoupení byli cizinci v hlavním městě regionu v Plzni, kde se ke dni 31. 12. 2011 zdržovalo 11258 cizinců (Tisková zpráva celní zprávy České republiky). Následoval okres Tachov, kde bylo evidováno 3 188 cizinců, dále okres Klatovy s počtem 2 405 cizinců, okres Domažlice s počtem 2 326 cizinců, okres Plzeň-jih s 1 908 cizinců na svém území, okres Rokycany s 1 412 cizinci usazenými na svém území a okres Plzeň-sever, kde se zdržovalo 1 387 cizinců. V regionu žije celkem 10 205 občanů ze zemí evropské unie a celkem 13 679 občanů pocházejících mimo země spadající do Evropské unie. (Cizinci v České republice, 2012)

Uvedené počty jsou získány z veřejně přístupných dat Českého statistického úřadu, nejsou zde zahrnuti cizinci, kteří pobývají na území České republiky nelegálně. Počty cizinců jsou samozřejmě také zkresleny v důsledku vnitrostátního pohybu, či krátkodobým přesunem za sezónní práci do jiného kraje, či okresu. Uvedená data pochází z výsledků sčítání lidu z roku 2011, a tedy nejsou k dispozici data za rok 2012 a 2013. Celkový počet cizinců v Plzeňském kraji má klesající tendenci. V roce 2011 se na území kraje nacházelo 23 884 cizinců, v roce 2008 byl celkový počet 27 636 cizinců v kraji.

2.6 Členění cizinců v okresech dle národnosti

2.6.1 Plzeň-město

V Plzni je nejpočetnější komunitou cizinců dle národnosti na prvním místě zastoupena *Ukrajina* s celkovým počtem 3 529 občanů (Cizinci v České republice, 2012). Dle celorepublikového průměru se dá odhadovat, že občané Ukrajiny se budou soustředit převážně do zaměstnaneckého poměru, kde budou vykonávat převážně méně kvalifikovanou práci ve stavebnictví (viz kapitola občané Ukrajiny). V metropoli Plzni se v Bezručově ulici nachází pravoslavný svatostánek hojně navštěvovaný občany

Ukrajiny. Jedná se o kostel Svaté Anny, který je veden pod Pravoslavnou církví. V roce 2010 uspořádalo občanského sdružení Mezikulturní dialog program Dny ukrajinské kultury v Plzni (31. 10. 2010). V Plzni se nachází několik obchodů specializujících se na prodej Ukrajinského zboží, převážně potravin, tyto obchody ve velké míře navštěvují občané Ukrajiny.

Druhou nejpočetnější skupinou cizinců žijící v Plzni jsou občané *Slovenské republiky*. Tato skupina cizinců čítá ke dni 31.12.2011 2 531 osob (Cizinci v České republice, 2012). Rozmístění této skupiny cizinců je více méně rovnoměrné. Občané Slovenské republiky jsou zaměstnání prakticky ve všech odvětvích jako občané České republiky. Větší počet těchto osob je zastoupen na tzv. Borských polích, což je průmyslová zóna v těsné blízkosti Plzně. V Plzni se nachází Slovenské katolické centrum, které bylo založeno v roce 2004. Cílem tohoto centra je poskytování duchovní podpory usazeným a příchozím občanům Slovenska (svátá mše ve Slovenštině), duchovní výuka a udělování svátostí (křest atd.), kulturní činnost (pořádání různých kulturních, ale i sportovních akcí, spolupráce s multikulturním centrem (DCHP), a sociální činnost (příležitostná materiální či sociální výpomoc lidem v tísní. Viz (Martiš[online])

V Plzni se každoročně již od roku 2003 konají dny Česko-Slovenské kultury. (Superrodina.cz[online])

Třetí nejpočetnější skupinou cizinců žijících na území Plzně jsou občané *Vietnamu*. Tato skupina cizinců čítá ke dni 31. 12. 2011 2195 osob (Cizinci v České republice, 2012). Členové této skupiny cizinců svojí aktivitu zaměřují do oblasti podnikání a to převážně v oblasti poskytování služeb (bistra a večerky, herny). V roce 2013 proběhla v rámci akce „kontejnery k světu“ osvětová dvoudenní akce Dny vietnamské kultury. (V Plzni proběhnou dny vietnamské kultury[online])

Co se týká dalších aktivit Vietnamské komunity, tak na území města Plzně působí pobočka občanského sdružení Svaz Vietnamců v ČR a dále celorepublikové sdružení Klub Hanoi. Nicméně i v Plzni Vietnamská komunita vykazuje obdobné rysy, jako ve zbytku republiky a tím je velká uzavřenost a oddělenost od majoritního obyvatelstva. Největší koncentrace občanů Vietnamské národnosti je v blízkosti středu města (Husova, Kollárova, Koperníkova ul.) Rozmístění podnikatelských provozoven Vietnamského obyvatelstva je nejpočetnější v blízkosti centra města. Vietnamské provozovny jsou však hojně zastoupeny na území celého města.

2.6.2 Romové v Plzni

Počet tohoto etnika v okrese Plzeň-město není možné uvést, vzhledem k tomu, že údaje získané ze sčítání lidu jsou velice zavádějící, jelikož kolonka národnost (etnikum) je nepovinný údaj. Lze se domnívat, že tato komunita by mohla v Plzni čítat několik tisíc jedinců. Rozvrstvení romů na území města Plzně je nerovnoměrné. Velké skupiny romů jsou ubytovány v městských bytech v centru, dále ve čtvrti Slovany a Vinice.

Problematikou romů a začleňováním jejich členů se zabývá občanské sdružení SRNM – Sdružení Romů a Národnostních Menšin Plzeňského kraje, toto sdružení má sídlo v Plzni.

Cíle sdružení:

- sociální integrace romské populace
- motivace a podpora k vyššímu vzdělání a k zaměstnanosti
- vytváření vědomí odpovědnosti za vlastní sociální, kulturní a etnický rozvoj
- rozvoj romského jazyka a kultury viz: (Český statistický úřad)

Charakteristika romů v Plzni bude s největší pravděpodobností odpovídat republikovému standardu. Vysoká nezaměstnanost, sociální vyloučení, vysoký počet jedinců odkázaných na sociální dávky, vysoká míra kriminality aj.

Výše uvedenými negativními jevy se zabývá v Plzni mnoho dalších organizací a občanských sdružení. Jedním z těchto sdružení je například Plzeňská pobočka Člověka v tísní.

2.6.3 Situace v dalších okresech Plzeňského kraje

V rámci této kapitoly se pokusím popsat, jak vypadá situace spojená s přistěhovalci v dalších okresech Plzeňského kraje. Největší počet přistěhovalců je dle zjištění ČSÚ zaznamenán v okrese Tachov. Zde dle výsledů ČSÚ žilo ke dni 31. 12. 2011 celkem 2 374 členů vietnamské, ukrajinské a slovenské národnosti. Nejpočetnější skupinou cizinců v okrese Tachov byli občané Vietnamu, kterých zde ke stejnému datu žilo 1 322. Migrace Vietnamců do tohoto kraje je dána především tím, že se jedná o pohraniční okres, který sousedí s Německem. (viz kapitola občané z Vietnamu). Vietnamci zde soustředili svoji aktivitu především do tržnice v obci Svatá Kateřina (součást Rozvadova). S touto tržnicí, kde Vietnamci představovali drtivou většinu obchodníků, bylo spojeno několik medializovaných akcí policistů a pracovníků celní

správy, kdy při kontrolách bylo zabavováno několik tisíc výrobků s falšovanou ochrannou známkou. (Tisková zpráva celní zprávy České republiky[online]). V uvedeném kraji dále žije 416 osob původem z Ukrajiny a 636 osob ze Slovenské republiky. Ostatní přistěhovalci představují zanedbatelné hodnoty. Romské etnikum je zastoupeno i v okrese Tachov, nicméně se mi nepodařilo z dostupných zdrojů (internet, tiskoviny) zjistit ani přibližný počet členů, ani rozmístění tohoto etnika v daném okrese.

Dalším okresem s početnou komunitou cizinců je okres Domažlice. V tomto okrese jsou opět nejpočetněji zastoupeni občané Vietnamu, dle výstupů Českého statistického úřadu žilo v okrese, ke dni 31. 12. 2011 celkem 908 osob původem z Vietnamu. Toto etnikum zde vyvíjí prakticky stejnou činnost jako v okrese Tachov, ostatně i Domažlice sousedí s Německou spolkovou republikou a ekonomické aktivity vietnamské komunity se soustředily na prodej v tržnicích v příhraničí (např. dnes už bývalá tržnice Babylon). Dále se zde nachází 491 občanů Slovenské republiky a 322 občanů Ukrajiny. Romská komunita je rovněž zastoupena v tomto okrese, nicméně situace je stejná jako v okrese Tachov.

Obdobná situace, co do celkového počtu cizinců je i v okrese Klatovy. Zde je však jako nejpočetnější komunita cizinců skupina občanů Ukrajiny. Dle dostupných informací z ČSÚ žilo ke dni 31. 12. 2011 v okrese Klatovy celkem 514 cizinců původem z Ukrajiny. Druhou nejpočetnější skupinou cizinců jsou občané Slovenské republiky s celkovým počtem 507 osob. Cizinci původem z Vietnamu jsou s celkovým počtem 469 osob třetí nejpočetnější skupinou cizinců v okrese. Romské etnikum zde není zmapováno a není možné uvést konkrétní počty či aktivity spojené s touto skupinou obyvatel.

V okrese Rokycany se struktura cizinců začíná výrazně měnit. S velkým odstupem se do popředí dostávají občané Ukrajiny s celkovým počtem 401 osob ke dni 31. 12. 2011 a občané Slovenské republiky s celkovým počtem 378 osob ke stejnému datu. Vietnamská komunita je zde zastoupena poměrně řídko a to s celkovým počtem pouhých 125 osob. V uvedeném okrese jsou tedy silněji zastoupeni cizinci, kteří se spíše soustřeďují na práci v zaměstnaneckém poměru, či na řemeslné profese (stavebnictví atd.). V okrese Rokycany je několik velkých výrobních závodů, kde jsou cizinci ze dvou výše uvedených zemí hojně zastoupeni. Vietnamská komunita je zde zastoupena zřídka, vzhledem k tomu, že se zde není možné věnovat klasické prodejní činnosti soustředěné především na zahraniční klientelu (okres Rokycany není

příhraniční). Vietnamské aktivity jsou zde zaměřeny spíše na prodej potravin a služeb majoritnímu obyvatelstvu (večerky, pohostinství, herny, restaurace). V Rokycanech je výrazná romská komunita, avšak počty jsou neznámé.

Okresy Plzeň-sever a Plzeň-jih vykazují obdobné hodnoty, jako okres Rokycany. V okrese Plzeň-sever je nejpočetněji zastoupena komunita občanů původem ze Slovenské republiky, s celkovým počtem 437 osob ke dni 31. 12. 2011. Druhou nejpočetnější komunitou jsou občané Ukrajiny s celkovým počtem 356 osob. Po velkém propadu následuje třetí skupina původem z Vietnamu s celkovým počtem 181 osob. Důvody rozčlenění a zastoupení jednotlivých národností budou obdobné, jako v okrese Rokycany. Jedná se o okres nacházející se ve vnitrozemí, není zde dostatek zahraniční klientely pro drobný prodej, což je nezajímavé pro Vietnamské obchodníky, naopak je zde relativně dost pracovních příležitostí ve výrobních závodech a stavebnictví. (Cizinci v České republice, 2012)

Posledním okresem nacházejícím se v Plzeňském kraji je okres Plzeň-jih. Zde jsou nejpočetněji zastoupeni cizinci příchozí z Ukrajiny 412 osob. Dále občané Slovenské republiky s počtem 381 osob a Vietnamská komunita s počtem 232 osob.

2.7 Podpora cizinců v Plzeňském kraji

V Plzni se nachází jedno z devíti center na podporu integrace cizinců. Toto centrum má za cíl napomáhat cizincům s integrací do České společnosti a poskytuje další potřebné služby, které mohou cizinci zdarma využívat. Jedná se například o právní a sociální poradenství, kurzy českého jazyka, tlumočnické služby, sociokulturní kurzy, provoz internetového pracoviště a knihovny. Organizace zaměřuje své služby i směrem k majoritní společnosti, zejména pak odborné veřejnosti. Snaží se propojit regionální aktéry integrace, pomáhá odstranit bariéry jejího procesu. Směrem k majoritní společnosti podporuje pořádání kulturních, sportovních a společenských akcí. Zejména ve školách a veřejných institucích pak pořádá osvětové aktivity.

2.7.1 Integrace na lokální a regionální úrovni

Integrací cizinců na regionální úrovni se zabývá Ministerstvo vnitra, které vydalo koncepci Integrace cizinců. V této zprávě je uvedeno mimo jiné následující.

Vzhledem ke skutečnosti, že integrace cizinců probíhá v první řadě v místech pobytu a pracovních aktivit cizince, je ke zvýšení efektivity integračních opatření nezbytné podporovat a posilovat integraci na regionální a lokální úrovni. Aktivní role místní a regionální samosprávy je pro začlenění cizinců i bezkonfliktní soužití ve společnosti nezbytným předpokladem.

V rámci krajů jsou důležitým nástrojem integrace cizinců regionální Centra na podporu integrace cizinců, která musí být především plnohodnotným partnerem správních úřadů. Je důležité, aby kraje dokázaly využít synergie s činností těchto Center k podpoře začleňování cizinců a k zajištění nekonfliktního soužití obyvatel kraje.

Na lokální úrovni se osvědčují komplexní integrační (emergentní) projekty samospráv obcí realizované ve spolupráci s Ministerstvem vnitra, které mají být zacíleny na konkrétní a aktuální problémy samosprávy, včetně formulace návrhů řešení a jejich následné realizace.

Návrhy opatření:

- průběžně spolupracovat s představiteli měst a obcí resp. městských částí a prostřednictvím dotačních řízení nebo výzev v rámci fondů Evropské unie podpořit integraci cizinců na místní úrovni (MV);
- nadále průběžně podporovat činnost a rozvoj Center na podporu integrace cizinců a provázanost jejich činnosti s dalšími organizacemi, včetně nestátních neziskových organizací a s úřady v regionu, tak aby byly naplňovány cíle integrace na regionální úrovni (MV);
- průběžně prostřednictvím výzev v rámci fondů Evropské unie podpořit rozšíření sítě regionálních Center na podporu integrace cizinců (MV). (Český statistický úřad)

2.8 Nelegální aktivity spojené s imigranty v rámci Plzeňského regionu.

V rámci kraje funguje několik státních složek, dohlížejících na dodržování zákonů a povinností ze strany imigrantů. Prvním z těchto orgánů je Policie ČR respektive Inspektorát Cizinecké policie. Inspektorát Cizinecké policie nevede regionální (krajské) statistiky, dá se ovšem částečně vycházet z celorepublikového zjištění, z kterého je

patrné, že v období mezi léty 2002 až 2006 bylo SCPP „zjištěno 41 611 cizinců při nelegálním přechodu hranice a 74 536 cizinců nelegálně pobývajících v Česku. Z hlediska struktury zjištěných osob dle státního občanství v údajích o porušování pobytového režimu a o nelegálním zaměstnávání jasně dominovali ukrajinští občané, dále významnější počet cizinců měl občanství vietnamské či některého z post-sovětských států.“ (Drbohlav, 2008, str. 101)

Nelegálním podnikáním se celorepublikově a mimo jiné i v Plzeňském kraji zabývá živnostenský úřad, který formou namátkových kontrol živnostenských provozoven, či na základě zjištěných podnětů, v období let 2002 až 2006 v Plzeňském kraji zrušil 1 093 živnostenských oprávnění cizincům podnikajícím na území tohoto kraje.

Dalším kontrolním orgánem zabývajícím se mimo jiné nelegálním zaměstnáváním cizinců jsou Úřady práce. V období let 2002 až 2006 bylo celkem na území České republiky Úřadem práce zkontrolováno přes 52 000 cizinců, u téměř 9 000 zaměstnavatelů. Z toho u 23% zkontrolovaných cizinců bylo zjištěno nelegální zaměstnávání. V letech 2002 až 2005 bylo zjištěno 412 cizinců nelegálně zaměstnaných na území města Plzně. Opět nejsou k dispozici data srovnávací daný okres s národností nelegálně zaměstnaných. V celkovém republikovém měřítku byli nejčastěji zastoupeni občané Ukrajiny (5 600 osob), a občané Slovenska (4 266 osob). S výrazným odstupem následovali občané Vietnamu (420 osob) a občané Rumunska (279 osob).

2.9 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení, neboli také sociální exkluze je výraz používaný ve spojitosti s označením sociálně vyloučených osob, či lokalit. Původ konceptu sociální exkluze se datuje do 60. až 70. let 20. století a místem vzniku se uvádí Francie. Je těžké vymezit přesnou definici tohoto konceptu, jelikož se jedná o velmi širokou problematiku, kterou sociální exkluze zahrnuje. Jako jedna z možných definic by se dala použít definice uvedená v přehledové studii Sociální vyloučení a prostorová segregace od Ladislava Touška. Ten sociální exkluzi definuje následovně: *Sociálním vyloučením (exkluzí), rozumíme proces, kdy jsou jednotlivci, či celé skupiny vytěšňovány na okraj společnosti a je jim omezován, nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou dostupné ostatním členům společnosti* (Toušek, 2011, str. 4)

Příčiny, které způsobují sociální vyloučení, se dají rozdělit na dva okruhy. Jedná se o příčiny vnější a příčiny vnitřní (strukturální). Vnější příčiny jsou těžko nebo vůbec ovlivnitelné sociálně vyloučenými jedinci (skupinami). Zde můžeme uvést bytovou politiku, sociální politiku, trh práce, rasismus a diskriminaci atd. Vnitřní příčiny (individuální) jsou důsledky jednání konkrétních sociálně vyloučených osob. Jako příklad zde můžeme uvést ztrátu pracovních návyků v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti, dlouhodobou neschopnost hospodařit s penězi a dostát svým finančním závazkům či orientaci na okamžité uspokojení svých potřeb z důvodu dlouhotrvající frustrace atd. Sociální vyloučení se projevuje v několika dimenzích. Jedná se o 1) vyloučení ekonomické, 2) sociální a kulturní, 3) symbolické, 4) politické, 5) prostorové. Na tlaky sociálního vyloučení se jedinec svým způsobem adaptuje a v důsledku tohoto jednání si sociálně vyloučení lidé osvojují návyky, které jsou v rozporu s návyky a hodnotami většinové společnosti. *Někteří odborníci se domnívají, že způsoby adaptace na podmínky sociálního vyloučení jsou natolik specifické a komplexní, že zakládají vlastní subkulturu* (Toušek, 2011, stránky 6,7)

Sociální vyloučení je v současné době palčivým problémem v celém světě a výjimkou není ani Česká republika, potažmo Plzeňský kraj. V Plzeňském kraji byl proveden rozsáhlý terénní monitoring, který provedla organizace Člověk v tísni o.p.s. Z tohoto výzkumu bylo zjištěno, že na území Plzeňského kraje se v roce 2011 nacházelo celkem 26 sociálně vyloučených lokalit. Uvedené lokality jsou nerovnoměrně rozděleny a mají rozdílnou podobu. Některé sociálně vyloučené lokality jsou například ubytovny, jinde se jedná o sociálně vyloučený dům, či shluk více staveb obývaných sociálně vyloučenou skupinou lidí. Z uvedeného monitoringu vyplývá několik společných znaků, které jsou typické pro většinu sociálně vyloučených lokalit. Tyto společné jmenovatele jsou následující: Vysoká nezaměstnanost, pohybující se často v pásmu od 70 % výše, nízké vzdělání osob (většinou základní), vysoká kriminalita. Dalším častým ukazatelem je čerpání státní sociální podpory a dávek v hmotné nouzi, ze strany osob zde žijících, které v některých sociálně vyloučených lokalitách dosahují až 90 %. (Toušek, 2011)

Z uvedené zprávy však není patrné etnické složení obyvatelstva a není tedy možné určit poměry zastoupení jednotlivých skupin obyvatelstva (romové, cizinci, majoritní obyvatelstvo).

Jako příklad zde uvedu lokalitu č. 18, která se nachází v městském obvodu Plzeň 4. Zde při popisu lokality použiji některá vybraná data z uvedené zprávy: Lokalita se nachází

ve vnější části města. Jedná se o pavlačový dům stojící samostatně mimo veškerou další zástavbu. V bezprostřední blízkosti se nachází jen neobydlené prostory, nádražní budovy (spíše sklady), poté okolí volně přechází v další části města, z jedné strany vede železnice. Dostupnost: dobrá, MHD zastávka se nachází do 50 metrů od lokality. Vlastníkem uvedeného domu je statutární město Plzeň. Přesný počet osob, které zde žijí, není znám. Věková struktura je dle uvedené zprávy následující: 30% do 15 let, 65 % od 15 do 61 let, 5 % nad 61 let. Vybavení bytů: pod úrovní běžného standardu (sociální zařízení součástí bytů. Vytápění tuhými palivy, individuální, vlhkost a plíseň v bytech. Častý výskyt hlodavců). Nájemní smlouva na dobu určitou i neurčitou, výše dluhů stávajících nájemníků od 0 do 191 000 Kč. Vzdělání zajišťuje několik škol na území Plzně 4. Míra nezaměstnanosti cca 80 % (5.6 ve městě). Dávky státní sociální podpory 80 %, dávky hmotné nouze 40 %. Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti činí dávky státní sociální podpory či hmotné nouze výrazný podíl příjmů obyvatel. U obyvatel je vysoká zadluženost jak u subjektů z bankovního tak nebankovního sektoru, PMDP i u města. Nízká motivace k řešení dluhové situace. (Monitoring aktuální situace v sociálně vyloučených lokalitách Plzeňského kraje, 2011)Ve zprávě je dále uveden výčet některých sociálně-patologických jevů, zde jsou uvedeny: „*Obyvatelé domu si stěžují na hluk, krádeže, slovní i fyzické ataky ze strany sousedů. Pocit bezpečí zde lidé nemají. Dobrou pověst nemá dům ani u veřejnosti, je vnímán veskrze negativně. Objevovaly se obavy z aktivit v drogové sféře, nicméně nebyly nikdy potvrzeny. Často zmiňovaný je problém velkého provozu v blízkosti domu a špatně označené přechody. V oblasti není žádné dopravní značení upozorňující na děti pohybující se v okolí. Dle informací od obyvatel došlo již ke dvěma závažným dopravním nehodám – srážkám s chodcem.*“ (Monitoring aktuální situace v sociálně vyloučených lokalitách Plzeňského kraje, 2011, str. 85)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Úvod praktické části

Aby bylo možné zmapovat život cizinců na území České republiky, byly ve spolupráci s OSPOD Plzeň provedeny řízené rozhovory s rodinami třech nejpočetnějších přistěhovaleckých skupin, tedy s rodinou ukrajinskou, vietnamskou a slovenskou. Cílem rozhovoru bylo zjistit, s jakými problémy se zde cizinci potýkají, jak jsou majoritní společností přijímáni, jaká byla motivace k příchodu do České republiky a zda zde hodlají setrvat. Rozhovory byly provedeny v průběhu měsíce ledna 2014 v kanceláři OSPOD ÚMO Plzeň 1 s tím, že byly zaznamenány na diktafon a následně přepsány.

3.1.1 Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců z Ukrajiny

Manželé, seznámili se až v České republice, mají dvouleté dítě. Matka na mateřské dovolené, otec pracuje jako OSVČ, vyučen jako soustružník. Pochází ze Záporoží ve východní části Ukrajiny, průmyslové město má cca 790.000 stálých obyvatel.

Rozhovor byl proveden s manželem.

1. Jak dlouho jste v ČR?

6 let

2. Co bylo hlavní motivací k opuštění Vaší země?

Chtěl jsem si vydělat peníze, pracovat v lepších podmínkách než u nás.

3. Cestovala do ČR celá rodina v jednom okamžiku?

Odcestoval jsem sám, moje původní rodina zůstala na Ukrajině, je to složité, s rodinou již nežiju, v ČR jsem si našel současnou partnerku.

4. Na jakém právním podkladě jste v ČR byli?

Původně jsem sem cestoval prostřednictvím agentury, která u nás nabízela práci v zahraničí. V novinách jsem si našel informace o možnosti pracovat v ČR, oslovil jsem agenturu, která mi zajistila vízum, pracovní povolení a odvoz do ČR, zde jsem měl prostřednictvím této agentury zajištěnou i práci. Jednalo se o práci v lakovně 35 km od Plzně.

5. Když jste odjžděli do ČR, plánovali jste zde zůstat nebo se mělo jednat jenom o přechodný pobyt?

V době odjezdu do ČR jsem neuvažoval takhle dlouhodobě, chtěl jsem si vydělat peníze a nepřemýšlel jsem o tom, že bych tu zůstal trvale. Já jsem žil 8 let v Rusku, musel jsem se vrátit zpět na Ukrajinu, ale raději jsem odešel do ČR.

6. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

V současné době jsem si zařídil živnostenský list a pracuji sám na sebe jako soustružník, jelikož jsem vyučen v tomto oboru.

7. Jak máte zajištěné bydlení?

S manželkou máme pronajatý byt na sídlišti v Plzni. Náklady na bydlení platíme napůl.

8. Po příchodu do ČR začaly děti navštěvovat českou školu?

Našemu dítěti jsou dva roky, moje děti z předchozího vztahu do ČR nepřijely.

9. Při příjezdu do ČR nebo v průběhu pobytu spolupracovali jste někdy s nějakou státní či nestátní organizací pro cizince?

Vím, že existuje organizace na pomoc cizincům, nám ale příliš nepomohla. Pokud jsme potřebovali něco vyřizovat na úřadech nebo jinde, většinou jsme si poradili sami přímo s pracovníky konkrétní organizace. V jednom případě jsme si museli vzít

právnicka, který nám překládal nějaké dokumenty, je to ale velmi drahá záležitost. Česky jsme se učili v práci a od známých Čechů.

10. Setkali jste se u nás s diskriminací?

S diskriminací jsme se setkali v různých podobách, většinou se jednalo o neadekvátní jednání jednotlivých lidí při vyřizování našich záležitostí. Často se mi také stalo, že mi dávali lidé najevo, že jsem něco míň než oni, když jsou Češi. Vzpomínám si například, že jsem čekal na cizinecké policii ve frontě a předběhl mě Slovák, který se choval velmi arogantně. V jednom případě jsem se také setkal s velkou neochotou pracovnice na magistrátu při vyřizování akceptace mého řidičského průkazu v ČR.

11. Jste v kontaktu s lidmi ze země vašeho původu?

Jsem v kontaktu se svojí původní rodinou, mám příbuzné i na Krymu. Na Ukrajinu jsem dříve jezdil alespoň 2x do roka na měsíc, nyní tam jezdím méně. Ohledně současné situace na Ukrajině jsem slyšel vyprávět moje známé, kteří jsou přímo v centru dění, je jasné, že média poskytují hodně zkreslené informace.

12. Stýkáte se s lidmi ze země vašeho původu v ČR?

S ohledem na to, že se nyní hodně neshodneme nad současnou politickou situací, přestali jsme se s našimi krajany v ČR téměř stýkat. Jsme v podstatě rozdělení na dva tábory, ti ze západní části Ukrajiny a ti z východní části. Já souhlasím s tím, aby se Ukrajina osamostatnila, ale nechci, aby byla pod vlivem západního světa. Souhlasím s tím, že lidé protestují proto, že nejsou spokojeni se současnou situací u nás doma, ale nelíbí se mi, že skupina zločinců nám tam prokazuje špatnou službu, provokují policii, jsou agresivní, ve skutečnosti nehájí naše zájmy.

13. Můžete porovnat, co je lepší v ČR a co v zemi vašeho původu?

Tady je lepší životní úroveň, lidé se chovají lépe. Máme až na výjimky dobré zkušenosti s úředníky, jsou ochotní nám pomoci, proto je nám příjemnější spolupracovat přímo s nimi než prostřednictvím agentury pro cizince. Tady se také cítíme bezpečněji než na Ukrajině, policie reaguje rychleji, stejně tak například záchranka. U nás není neobvyklé, že nám řeknou, že neprijedou vůbec, neboť nemají benzín nebo přijedou za více než hodinu. V noci se tady také cítíme bezpečněji. I když je pravda, že mám pocit, že tady jsou mnohem horší cikáni než u nás. U nás by neuspěli s tím, že by se oháněli diskriminací. Bohužel naše postavení tady není dobré zejména, co se týká poskytování zdravotní péče. Pokud tady nemáme trvalý pobyt nebo občanství, nemáme nárok na bezplatnou zdravotní péči. Já jako podnikatel si platím pojištění u komerční pojišťovny, nemám nárok evidence u VZP. Když jsem byl

hospitalizován v nemocnici, musel jsem si vše zaplatit, stejně tak pokud jdu například k zubaři.

14. Hodláte v ČR zůstat i nadále?

Pokud to okolností dovolí, zůstaneme tady, žije se nám tu dobře.

3.1.2 Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců z Vietnamu

Manželé se čtyřmi dětmi, pochází z vesnice Thieu To, ležící 70 kilometrů od Hanoje, počet stálých obyvatel je zde 1.600. Nyní žijí v Plzni. Otec 51 let, matka 41 let, nejstarší syn 20 let, dcera 18 let, syn 12 let, dcera 4 roky. Oba manželé mají vzdělání na úrovni našeho vyučení.

Rozhovor proběhl s nejstarším synem.

1. Jak dlouho jste v ČR?

Já jsem tu 10 let, rodiče o tři roky déle.

2. Co bylo hlavní motivací k opuštění Vaší země?

Lepší pracovní příležitost.

3. Cestovala do ČR celá rodina v jednom okamžiku?

První odešel otec, měl zajištěnou práci prodavače oblečení prostřednictvím známého, který zde již byl. Asi za dva roky za mým otcem odjela i matka, my jsem zůstali ve Vietnamu s babičkou. Za rodiči jsme odjeli v roce 2003.

1. Na jakém právním podkladě jste v ČR byli?

Pokud vím, tak rodiče zde měli povolen dlouhodobý pobyt. Já jsem si letos požádal o udělení českého občanství, takže nyní mám dvě občanství. Od roku 2014 jsou podmínky pro získání občanství v ČR pro nás ve věku 18.20 let jednodušší, tak jsem toho využil. Potřeboval jsem splňovat pouze tu podmínku, že jsem nesměl na delší dobu než půl roku vycestovat z ČR. Nedělal jsem žádné jazykové zkoušky, pouze jsem doložil rodný list, vysvědčení ze škol a potvrzení cizinecké policie.

2. Když jste odjížděli do ČR, plánovali jste zde zůstat nebo se mělo jednat jenom o přechodný pobyt?

V době, kdy rodiče odjížděli do ČR, mi bylo 9 let, nevím, jaké měli úmysly s délkou pobytu v ČR.

3. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Oba rodiče po příjezdu do ČR prodávali v obchodě s oblečením, nyní má otec zdravotní problémy, takže nepracuje, matka pracuje, momentálně je pracovně ve Vietnamu, zařizuje tam nějaké věci.

4. Jak máte zajištěné bydlení?

Bydlíme v bytě na sídlišti, který jsme si koupili, je to byt 3+1.

5. Po příchodu do ČR začaly děti navštěvovat českou školu?

Ano my se sestrou jsme nastoupili do české základní školy, já jsem šel do třetí třídy, i když už jsem věkově patřil do čtvrté, ale kvůli jazykové bariéře jsem šel o rok níž. Bylo to pro nás těžké. Pamatuju si, že jsem se adaptoval velmi složitě, téměř dva roky mi trvalo, než jsem se naučil česky. Prvního půl roku jsem ve škole jenom seděl a koukal, vůbec ničemu jsem nerozuměl. Spolužáci i učitelé se chovali hezky, nikdo mi nedával najevo negativně, že jsem cizinec.

6. Při příjezdu do ČR nebo v průběhu pobytu spolupracovali jste někdy s nějakou státní či nestátní organizací pro cizince?

S žádnou organizací jsme nikdy nespolečně pracovali, rodiče nenavštěvovali ani kurzy českého jazyka, do dneška česky neumí.

7. Setkali jste se u nás s diskriminací?

Občas jsem zažil na ulici nebo v dopravních prostředcích, že mi někdo dával najevo, že jsem cizinec. Většinou se ale jednalo o teenagery, nevěnoval jsem tomu pozornost. Ze strany dospělých jsem se s ničím takovým nesešel. Nevím o tom, že by rodiče měli negativní zkušenosti, vyjma nespokojených zákazníků v obchodě.

8. Jste v kontaktu s lidmi ze země vašeho původu?

Do Vietnamu jezdíme za prarodiči ze strany matky, já konkrétně tam jezdím tak 3x do roka na kratší dobu, na prázdniny a podobně. Jinak jsme v kontaktu prostřednictvím telefonu.

9. Stýkáte se s lidmi ze země vašeho původu v ČR?

Většinu volného času trávíme s komunitou našich občanů. Já mám sice české kamarády ve škole, ale s těmi se stýkám hlavně tam.

10. Můžete porovnat, co je lepší v ČR a co v zemi vašeho původu?

V ČR je celkově vyšší životní úroveň, jsou zde vyšší platy než za stejnou práci u nás, například lékaři zde berou kolem 40.000 u nás je to v přepočtu kolem 10.000,- Kč. Ve vzdělání vnímám rozdíl také, taky získá člověk širší všeobecný přehled než u nás, my jsme se ve škole například učili celý den jenom matematiku. Také vidím velký rozdíl v životním prostředí, naše města jsou mnohem více znečištěná, je tam více smogu.

11. Hodláte v ČR zůstat i nadále?

Já prozatím neuvažuji o návratu do Vietnamu, jednou se tam asi vrátím, ale až ve vyšším věku. Rád tam ale jezdím, pořád vnímám Vietnam jako svůj domov.

3.1.3 Řízený rozhovor s rodinou přistěhovalců ze Slovenské republiky

Manželé se třemi dětmi, pochází z vesnice Rybník okr. Revúca, Banskobystrický kraj, kde je počet stálých obyvatel 149. Nyní žijí v Plzni. Otec 41 let, matka 42 let, nejstarší syn 20 let, dcera 19 let, syn 18 let. Oba manželé jsou vyučení.

Rozhovor proběhl s oběma manželi.

1. Jak dlouho jste v ČR

10 let.

2. Co bylo motivací k opuštění Vaší země?

Lepší pracovní příležitost.

3. Cestovala do ČR celá rodina v jednom okamžiku?

První jsem odešel já, jelikož jsem měl již zajištěnou práci. Za dva měsíce mě následovala matka, děti zůstaly v péči mateřské babičky na Slovensku. Po té, co jsme sehnali pro děti školu, přicestovali i děti asi za tři měsíce po matce.

4. Na jakém právním podkladě jste v ČR byli?

Nejprve jsme měli povolení přechodný pobyt, po pěti letech jsme získali povolení k trvalému pobytu a v tomto roce již máme možnost požádat o občanství. Z toho máme strach, jelikož se změnila podmínka a my se bojíme zkoušek.

5. Když jste odjížděli do ČR, plánovali jste zde zůstat nebo se mělo jednat jenom o přechodný pobyt?

Chtěli jsme zde zůstat a to máme v úmyslu i teď, na Slovensko bychom se vraceli jen velmi neradi. Původně jsme žili na malé Slovenské vesničce.

6. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Oba jsme byli vždycky zaměstnaní, já jako řidič a manželka jako dělnice v továrně.

7. Jak máte zajištěné bydlení?

Po několika letech jsme si vzali hypotéku na byt, bohužel já jsem přišel na půl roku o práci, manželka byla po vážné operaci a tím pádem jsme se opozdili se splátkami, před dvěma lety nám byla schválena insolvence na dobu pěti let. Z našich současných příjmů nám zůstává částka kolem 20.000,- Kč měsíčně, z čehož uhradíme náklady na pronájem současného bytu a stravu.

8. Po příchodu do ČR začaly děti navštěvovat českou školu?

Ano všechny děti nastoupily do školy, nyní již všechny studium dokončily. Nejstarší syn pracuje, je ženatý se Slovenkou a má jedno dítě, dcera je na mateřské dovolené, je rovněž vdaná za Čecha. Nejmladší syn nechodí do práce, občas si vydělává brigádně, opakovaně byl vyřazen z evidence Úřadu práce, dělá nám starosti.

9. Při příjezdu do ČR nebo v průběhu pobytu spolupracovali jste někdy s nějakou státní či nestátní organizací pro cizince?

Ne, nikdy jsme neměli potřebu obrátit se na nějakou organizaci pro cizince, vždy jsme byli schopni si vše vyřídit sami. Pouze jsme využili nabídky dluhového poradenství v souvislosti se žádostí o insolvenční ochranu, od organizace Člověk v tísni.

10. Setkali jste se u nás s diskriminací?

Nepocítili jsme nikdy žádnou diskriminaci, ani naše děti ve škole neměly problémy s adaptací, začlenily se velmi rychle.

11. Jste v kontaktu s lidmi ze země vašeho původu?

Jsmo v kontaktu s našimi rodiči, kteří na Slovensku zůstali, jezdíme za nimi na dovolenou. Většinou zde strávíme jen několik dní, v případě delší návštěvy zjišťujeme, že už si nemáme s lidmi na Slovensku co říct.

12. Stýkáte se s lidmi ze země vašeho původu v ČR?

Ano našich krajanů je zde velké množství, jsme s nimi v pravidelném kontaktu, manželka zde má oba sourozence, kteří přijeli s námi.

13. Můžete porovnat, co je lepší v ČR a co v zemi vašeho původu?

V ČR jsou lepší pracovní příležitosti, vyšší výdělky za stejnou práci jako na Slovensku. Zdá se nám, že je tu i levněji, zejména potraviny, které často dovážíme rodině do SR. Setkali jsme se tady také s lepším přístupem na úřadech.

Na Slovensku naopak máme lepší sociální podmínky v případě, že bychom přišli o práci oproti našemu postavení cizinců tady.

14. Hodláte v ČR zůstat i nadále?

Pokud to bude jenom trochu možné, rádi bychom zde zůstali, máme pocit, že jsme teprve po příjezdu do ČR začali opravdu žít.

3.2 Kvantitativní výzkum

3.2.1 Předpoklady výzkumu

Kvantitativní výzkum dotazníkovou formou byl proveden v období od 15. února 2014 do 15. března 2014. Výzkum byl proveden v elektronické podobě na webových stránkách www.mojeanketa.cz, kdy dotazník byl distribuován jednak prostřednictvím sociálních sítí mezi respondenty, o kterých bylo známo, že studují střední školu v Plzeňském kraji, a jednak s vyplněním dotazníku pomohla výchovná poradkyně ze Střední průmyslové školy stavební v Plzni, která v rámci výuky občanské výchovy se studenty vyplnila rovněž část dotazníků. Ze 100 oslovených vrátilo dotazník pouze 71 respondentů.

Respondenti byli dotazováni, zda mají přehled o počtu cizinců na území České republiky, jaké s nimi mají zkušenosti. Dále pak, zda jsou podle názoru respondentů s cizinci spojeny nějaké problémy a jak jsou ze strany cílové skupiny cizinci vnímáni. Výsledky výzkumu mohou být zkresleny malým počtem respondentů, nicméně všechny dotazníky byly vyplněny správně a kompletně.

Výzkumné předpoklady:

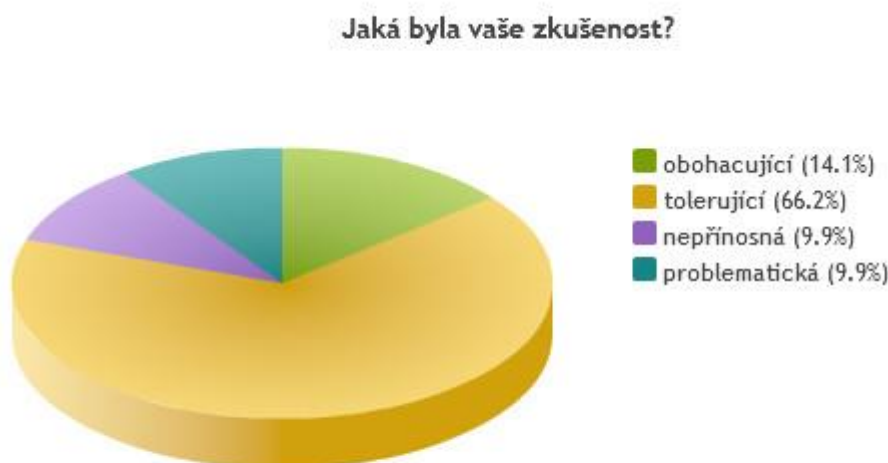
1. Lze předpokládat, že většina respondentů vyjádří vysokou míru tolerance vůči cizincům.
2. Většina studentů bude mít přehled o počtu cizinců usídlených v ČR.
3. Nejsnáze integrovatelní jsou občané z kulturně blízkého vzorce, tedy občané Slovenska a Ukrajiny.
4. Příliv cizinců do České republiky má vliv na zvýšenou kriminalitu.
5. Cizinci s výraznými kulturními odlišnostmi jsou pro naši společnost nepřínosní.

3.2.2 Výsledky výzkumu

1. Výzkumný předpoklad: Lze předpokládat, že většina respondentů vyjádří vysokou míru tolerance vůči cizincům.

K potvrzení či vyvrácení tohoto předpokladu sloužila dotazníková otázka č. 2, v níž 66,2 % (47 osob) dotázaných uvedlo, že setkání s cizinci bylo tolerující. 9,9 % (7 osob) dotázaných pak uvedlo, že zkušenost s cizinci byla nepříznivá a stejných 9,9 % (7 osob) uvedlo, že jejich zkušenost byla problematická. Zbývajících 14,1 % (10 osob) dotázaných uvedlo, že jejich zkušenost byla obohacující.

Výzkumný předpoklad se potvrdil.



Zdroj: vlastní výzkum

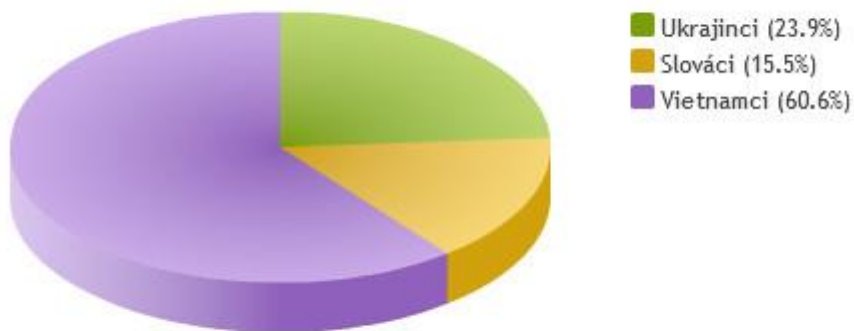
Z odpovědí na první otázku bylo od respondentů zjištěno, že s cizinci přišli do kontaktu téměř srovnatelně ve škole a místě bydliště, (škola 34,7 % v místě bydliště 30,7 %) V menší míře pak při volnočasové aktivitě 28,7 %, zbývajících 6 % dotázaných při jiné příležitosti. Dotazníková otázka zněla: Setkali jste se ve svém životě s příslušníky cizí národnosti (Ukrajinci, Slováky, Vietnamci), pokud ano, v jaké souvislosti. Odpověď na otázku č. 10 korespondovala s odpověďmi na druhou otázku, respondenti vnímají celkové soužití s příslušníky výše uvedených národností jako tolerující 57,9%.

2. Výzkumný předpoklad: Většina studentů bude mít přehled o počtu cizinců usídlených v ČR.

Dotazovaní odpověděli v 60,6 % (43 osob), že nejpočetněji jsou v ČR zastoupeni občané Vietnamu, dále pak 23,9 % (17 osob) dotázaných uvedlo jako nejpočetnější skupinu cizinců v ČR občany Ukrajiny a 15,5 % (11 osob) dotázaných uvedlo, že nejpočetněji jsou zastoupeni občané Slovenska.

Výzkumný předpoklad se nepotvrdil.

Která cizí národnost je podle Vás nejvíce zastoupená v ČR?



Zdroj: vlastní výzkum

Studenti mají zkreslené informace o počtu nejpočetněji zastoupených cizinců žijících v ČR. Toto zjištění může pramenit z toho, že občané Vietnamu jsou diametrálně etnicky odlišní, ve srovnání s občany Slovenské republiky a Ukrajiny, kteří jsou občanům ČR příbuzní a na první pohled nejsou vizuálně rozpoznatelní.

3. Výzkumný předpoklad: Nejsnáze integrovatelní jsou občané z kulturně blízkého vzorce, tedy občané Slovenska a Ukrajiny.

Respondenti odpověděli, že dle jejich názoru jsou nejvíce přizpůsobiví občané Slovenské republiky v počtu 49,3 % (35 osob), dále občané Vietnamu 38 % (27 osob) a na posledním místě se umístili občané Ukrajiny s 12,7 % (9 osob)

Výzkumný předpoklad se potvrdil.



Zdroj: vlastní výzkum

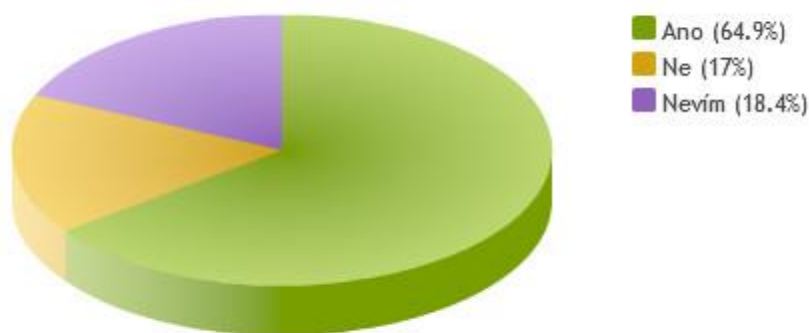
Tento výsledek může souviset s tím, že respondenti v odpovědích na otázky č. 6 až 9 vyjadřují jako nejpracovitější skupinu cizinců vietnamské občany, kdy tento faktor může hrát pozitivní roli ve vnímání přizpůsobivosti této komunity.

4. Výzkumný předpoklad: Příliv cizinců do České republiky má vliv na zvýšenou kriminalitu.

V otázce č. 12 odpovědělo 64,9 % respondentů (46 osob), že podle jejich názoru přispívají cizinci k nárůstu kriminality. Dalších 17 % dotázaných (12 osob) se vyslovalo, že cizinci nepřispívají nárůstu kriminality a 18,4 % (13 osob) dotázaných neví.

Výzkumný předpoklad se potvrdil.

Přispívají podle Vašeho názoru cizinci k nárůstu kriminality?



Zdroj: vlastní výzkum

S ohledem na odpovědi na otázky se stejnou tematikou je však patrné, že negativní zkušenost s cizinci má pouhých 19,7 % dotázaných (z doplňující otázky č. 14 vyplývá, že negativní zkušenost se týká především vulgárního chování cizinců, poškozování majetku, v jednom případě krádeže) stejně tak 40,9 % dotázaných se cítí v důsledku narůstající migrace ohroženo, viz otázka č. 11 a č. 13. Z tohoto vyplývá, že odpověď na otázku číslo 12 nevychází z osobní zkušenosti dotázaných, do odpovědi se může projektovat spíše veřejně proklamovaný názor.

5. Výzkumný předpoklad: Cizinci s výraznými kulturními odlišnostmi jsou pro naši společnost nepřínosní.

Na otázku č. 17, která se přímo vztahovala k tomuto výzkumnému předpokladu, odpovědělo 73,2 % dotázaných (52 osob), že cizinci a jejich kultura neobohacuje českou společnost. 26,8 % (19 osob) respondentů je pak opačného názoru. V tomto případě rozvedli svůj názor dotázaní v následující otázce, jsou téměř jednotní, odpovědi byly veskrze v obecné rovině, že cizí kultura nás může obohatit rozšířením obzorů.

Výzkumný předpoklad se potvrdil.

Myslíte si, že cizinci a jejich kultura obohacuje českou společnost?



Zdroj: vlastní výzkum

Dále bylo z odpovědí na otázku č. 19 zjištěno, že 49,3 % dotázaných si myslí, že by cizinci žijící na našem území měli přijmout naše zvyky a tradice, což podporuje naplnění výzkumného předpokladu. Nicméně je zajímavé, že z odpovědí na otázku následující tento údaj téměř vymizel, když obdržel 1,4 % odpovědí. Z odpovědí na otázku č. 16 vyplývá, že se respondenti považují za tolerantní vůči všem kulturám ve 31 %, 64,8 % dotazovaných jsou tolerantní pouze vůči některým kulturám. Cizí kultury pak netolerují 4,2% respondentů.

Z nezařazených otázek vyšlo najevo, že hlavní důvody migrace cizinců na území ČR jsou ekonomické se 45,1 %, následují sociální důvody se 40,8 % a nakonec politické se 14,1 %. Podle názoru 53,5 % respondentů je Česká republika multikulturní, podle názoru 11,3 % nikoliv, zbývajících 35,2 % neví. Vysoké procento odpovědí nevím si vysvětlují tak, že většina respondentů nemá povědomí o významu slova multikulturní. Poslední otázka č. 21 byla striktně informativní, kdy cílem této otázky bylo zjistit, zdali dotázaní znají nějakou organizaci pomáhající začleňování cizinců do společnosti. 74,6 % respondentů odpovědělo, že ne, z čehož je patrné, že cílová skupina logicky přichází do kontaktu s cizinci výlučně v osobní rovině.

3.3 Edukační materiál pro pedagogy středních škol

Tématu multikulturalismus se v dnešní době věnuje celá řada sociologů a jiných odborníků, neboť v České republice se zejména v poslední době jedná o fenomén, který je velmi současný a skloňovaný ve všech pádech. Nicméně informace o této problematice jsou rozpracovány ve velkém množství publikací. Nemůžeme však očekávat, že středoškolští studenti budou schopni takovéto penzum informací sami z vlastní iniciativy vstřebat, aniž jim je někdo poskytne přijatelnou formou, ideálně shrnuté v materiálu, který nebude tak náročný na čas a vynaloženou energii, aby vůbec měli šanci toto kontroverzní téma uchopit. K tomuto účelu by mohla dobře posloužit tato bakalářská práce, neboť jsem se snažil ze značného množství načerpaných informací vystihnout podstatu multikulturalismu. Z mé praktické části bakalářské práce jednoznačně vyplývá, že cílová skupina, kterou jsou studenti středních škol, se sice s pojmem multikulturalismus setkala, nicméně pravděpodobně pouze okrajově. České školství samozřejmě vychází z Národních vzdělávacích programů, které jsou pro školy povinné, dále z rámcových vzdělávacích programů, stejně tak existuje celá řada materiálů týkajících se vzdělávání cizinců na českých školách. Jako vhodný edukační materiál pro výuku multikulturalismu a přistěhovalectví na středních školách doporučuji zejména kapitoly Multikulturalismus 1.1. až 1.7.2. Dále poté v kapitole Přistěhovalectví od 2.1 do 2.4.2. Zbylé kapitoly jsou výhradně regionálního charakteru.

4 ZÁVĚR

V mé bakalářské práci jsem došel k několika závěrům. První souvisí s multikulturalismem jako takovým, kde jsem narazil na několik neopomenutelných problémů, které jsou spojené s tímto ať již myšlenkovým, či politickým směrem. Jedním z problémů je to, že multikulturalismus používá k ochraně ohrožených skupin velmi nešťastné nástroje, kterými jsou afirmativní akce, či politická korektnost. Tyto nástroje se mohou díky své nešetrnosti vůči majoritní populaci stát překážkou ke klidnému soužití menšin s majoritním obyvatelstvem. Dále je patrné, že s myšlenkou multikulturalismu dochází k mobilizaci konzervativnější části populace a to ať v politickém, či veřejném životě. Zde bych připomenul vzrůstající preference vyhraněně pravicových politických uskupení zejména v západoevropských státech. Toto svědčí o tom, že odpor proti myšlence multikulturalismu a nekontrolovatelné imigraci není doménou několika jedinců ale dnes již prakticky většiny obyvatel těchto zemí. Koneckonců multikulturalismus již dnes pohřbili i takové osobnosti, kterými je například německá kancléřka Angela Merkelová. Další neopomenutelná skutečnost je to, že multikulturalismus sebou přináší také spoustu rizik, kterými jsou mimo jiné terorismus, sociální napětí, či nenávisť pramenící z náboženských důvodů, které jsou patrné především u přistěhovalců z muslimských zemí. Při vyhotovování této práce jsem došel k jasnému závěru, že myšlenka multikulturalismu, tedy bezproblémového soužití několika kultur na jednom státním celku, je možné jen tehdy, pokud uvedené kultury pocházejí s kulturně příbuzného prostředí a mají etnicky a nábožensky srovnatelný základ. V opačném případě multikulturalismus prostě dle mého názoru selhává.

Dále bylo v kapitole přistěhovalectví zjištěno, že počet přistěhovalců v České republice se sice dlouhodobě zvyšuje, nicméně většina přistěhovalců přicházejících do České republiky, pochází z kulturně příbuzného prostředí, které se neodděluje etnicky, ani nábožensky. Jedná se tedy o přistěhovalce, kteří by se měli poměrně jednoduše integrovat do naší společnosti. Toto se však již netýká přistěhovalců z Vietnamu, kteří zůstávají trvale uzavřeni okolnímu světu a žijí ve svém paralelním světě vedle majoritního obyvatelstva. Stále se však jedná o soužití nevykazující výrazné napětí. Zde je nutné připomenout, že Česká republika byla do současné doby naštěstí ušetřena masivnímu přílivu imigrantů z muslimských zemí, kteří by mohli v budoucnu představovat výrazné problémy v integraci a díky kterým by v naší zemi mohlo dojít k sociálním problémům. V České republice se však jako problémové jeví romské etnikum, které se dostává do sociálně vyloučeného postavení a to zejména v důsledku nízké

vzdělanosti, nezaměstnanosti, vysoké kriminality a totální závislosti na státních finančních zdrojích. Toto je však dle mého názoru způsobeno především zbytečně štedrou sociální politikou státu, která romy demotivuje od toho, aby pracovali a zvyšovali si svojí kvalifikaci. Nikoliv tím, že by se v případě české společnosti jednalo o diskriminační politiku namířenou proti romům.

Na závěr bylo provedeným výzkumem zaměřeným na studenty středních škol v Plzeňském kraji zjištěno, že tito nemají příliš velké znalosti o přistěhovalecké situaci v České republice a multikulturalismus je pro část z nich jen neznámý pojem. V rámci zlepšení tohoto stavu je možné použít tuto bakalářskou práci, jako možný edukační materiál, který by na středních školách mohl žákům multikulturalismus a přistěhovalectví představit a napomoci k lepšímu pochopení těchto výrazů a to zejména proto, že část této práce je zaměřena právě na Plzeňský kraj.

Věřím, že moje práce poslouží každému čtenáři k osvětlení mlhavého termínu multikulturalismus a že bude čtenáři přínosem v celkovém pochopení přistěhovalectví jak v celorepublikové úrovni, tak na krajské úrovni Plzeňska.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

5.1.1 Knihy

BAKALÁŘ, Petr. *Tabu v sociálních vědách*. 1. vyd. Praha: Votobia, 2003, 343 s. ISBN 80-722-0135-2.

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2003, 347 s. Politologická řada, sv. 4. ISBN 80-732-5020-9.

BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 285 s. Politologie (Grada). ISBN 978-802-4737-973.

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 66. ISBN 978-807-4190-391.

DRBOHLAV, Dušan. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů: Česko v evropském kontextu*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2008, 311 p. ISBN 80-246-1552-5.

JAKOUBEK, Marek. *Romové - konec (ne)jednoho mýtu: tractatus culturo(mo)logicus*. Vyd. 1. Praha: BMSS-Start, 2004, 317 s. Sešity pro sociální politiku (Socioklub). ISBN 80-861-4021-0.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011, 167 s. ISBN 978-807-3875-022.

ROUBALOVÁ, Věra, Tereza GÜNTEROVÁ a František KOSTLÁN. *Příchozí*. Vyd. 1. Praha: G plus G, 2005, 119 s. ISBN 80-861-0382-X.

SARRAZIN, Thilo. *Německo páchá sebevraždu: jak dáváme svou zemi všanc*. Vyd. 1. Překlad František Štícha. Praha: Academia, 2011, 432 s. XXI. století, sv. 12. ISBN 978-802-0020-185.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. 2. vyd. v českém jazyce. Překlad Karolína Křížová. Praha: Dokořán, 2011, 146 s. PNK, sv. 5. ISBN 978-807-3633-806.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník zdroje a formy rasismu a netolerance, informace o národnostních menšinách hry a cvičení pro žáky a studenty*. Vyd. 1. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 1998, 203 s. ISBN 80-717-8285-8.

TAYLOR, Charles a Anthony APPIAH. *Zkoumání politiky uznání: multikulturalismus*. 2. vyd., V nakl. Epoque 1. vyd. Editor Amy Gutmann. Překlad Alena Bakešová, Marek Hrubec, Josef Velek. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 2004, 191 s. ISBN 80-863-2864-3.

TRBOLA, Robert a Miroslava Rákoczyová). (EDS). *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011. ISBN 978-808-7474-198.

5.1.2 Publikace

Český statistický úřad *Cizinci v České republice 2012* ISBN: 978-80-250-2309-9

Člověk v tísní 2011 *Monitoring aktuální situace v sociálně vyloučených lokalitách Plzeňského kraje*

Informační příručka policie ČR *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR* ISBN: 978-80-7312-063-4

Přehledová studie 07\11 *Sociální vyloučení a prostorová segregace* Ladislav Toušek

5.1.3 Internet

Cizinci kriminalita 2012 [online] [cit. 22. 12. 2013] dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_kriminalita#cr

Geert Wilders: prohrané vítězství [online] [cit. 12. 6. 2010] dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1314/geert-wilders-prohrane-vitezstvi>

Multikulturalismus, uzavřená kapitola nebo aktuální politická vize? [online] [cit. 16. 11. 2013] dostupné z: <http://www.multikulti.sk/dok/Multikulturalizmus-uzavrena-kapitola-nebo-aktualni-politicka-vize.doc>

Multikulturalismus absolutně selhal, prohlásila Merkelová [online] [cit. 16. 10. 2010] dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/214281-multikulturalismus-absolutne-selhal-prohlasila-merkelova.html>

Socialista Hollande porazil Sarkozyho a bude příštím prezidentem Francie [online] [cit. 6. 5 2014] dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/hollande-vyhral-prezidentske-volby-ve-francii-fqk-/zahranicni.aspx?dc=A120506_180133_zahranicni_ts

Superrodina.cz [online] [cit. 20. 12. 2013]

dostupné z:<http://www.superrodina.cz/2013/10/09/x-rocnik-cesko-slovenskych-dnu-v-plzni-slovenska-kuchyne-vystava-dratenictvi-a-dalsi/>

Tisková zpráva celní zprávy České republiky [online] [cit. 13. 2. 2008] dostupné z:
<http://old.cs.mfcr.cz/CmsGrc/Tiskove-centrum/Tiskove-zpravy/091102-kontrolni-akce-svate-katerine.htm>

V Plzni proběhnou dny Vietnamské kultury [online] [cit. 3. 6. 2013] dostupné z:
<http://www.regiony24.cz/11-179357-v-plzni-probehnou-dny-vietnamske-kultury>

6 SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník Soužití s přistěhovalci
2. Grafy jako výsledky průzkumu

Příloha č. 1

Soužití s přistěhovalci

Cílem průzkumu je zmapovat soužití s přistěhovalci ze Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu.

Vložte text:

Pohlaví:

Věk:

Bydliště:

1. Setkali jste se ve svém životě s příslušníky cizí národnosti (Ukrajinci, Slováci, Vietnamci), pokud ano, v jaké souvislosti? (více možných odpovědí)

ve škole

v místě bydliště

při volnočasové aktivitě

při jiné příležitosti

2. Jaká byla vaše zkušenost?

obohacující

tolerující

nepřínosná

problematická

3. Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější důvod k migraci?

ekonomický

politický

sociální

4. Která cizí národnost je podle Vás nejvíce zastoupená v ČR?

Ukrajinci

Slováci

Vietnamci

5. Která národnost se podle Vás dokáže našim podmínkám nejlépe přizpůsobit?

Ukrajinci

Slováci

Vietnamci

6. Která národnost je podle Vás nejvíce pracovitá a pro ČR přínosem?

Ukrajinci
Slováci
Vietnamci

7. Jak vnímáte Slovenské občany?

přizpůsobiví
vzdělaní
pracovití
nepřizpůsobiví
problémoví
nebezpeční

8. Jak vnímáte Ukrajinské občany?

přizpůsobiví
vzdělaní
pracovití
nepřizpůsobiví
problémoví
nebezpeční

9. Jak vnímáte Vietnamské občany?

přizpůsobiví
vzdělaní
pracovití
nepřizpůsobiví
problémoví
nebezpeční

10. Jak vnímáte celkově soužití s příslušníky výše uvedených národností?

obohacující
tolerující
nepřínosné
problematické
rasistické

11. Cítíte se v důsledku narůstající migrace nějak ohrožen/a?

ano
ne
nevím

12. Přispívají podle Vašeho názoru cizinci k nárůstu kriminality?

ano
ne
nevím

13. Máte nějakou negativní zkušenost s cizincem (Ukrajincem, Slovákem, Vietnamcem)?

ano
ne

14. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, pak jakou?

15. Myslíte si, že Česká republika je multikulturní?

ano
ne
nevím

16. Považujete se za člověka tolerantního vůči cizím kulturám?

ano, jsem tolerantní vůči všem kulturám.
vůči některým kulturám jsem tolerantní.
ne, netoleruji cizí kultury.

17. Myslíte si, že cizinci a jejich kultura obohacuje Českou společnost?

ano

ne

18. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, pak čím?

19. Myslíte si, že by měli cizinci žijící trvale na našem území přijmout české zvyky a tradice?

ano

ne

nevím

20. Co je důležité pro cizince, kteří v ČR chtějí spokojeně žít?

naučit se dobře česky

zvýšit si kvalifikaci

lepší pracovní podmínky

udržovat české zvyky a tradice

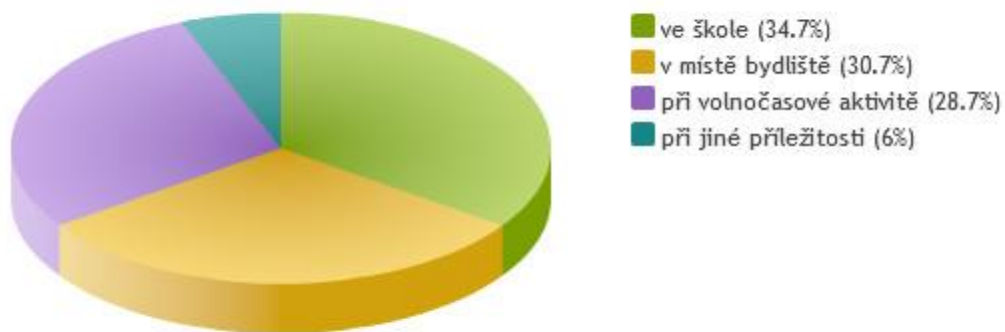
mít přátele mezi občany ČR

21. Znáte nějakou organizaci pomáhající začleňování cizinců do společnosti?

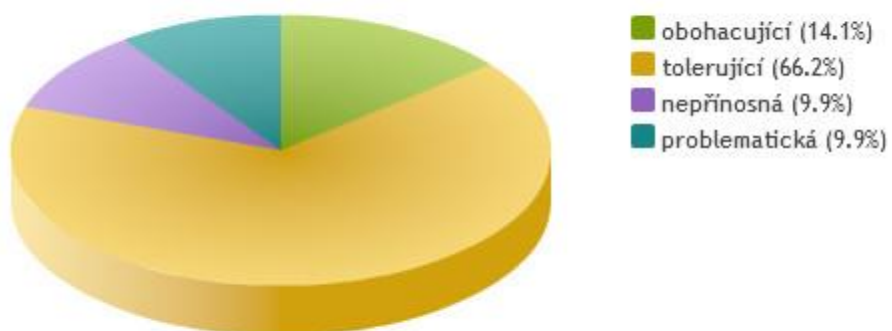
ano

ne

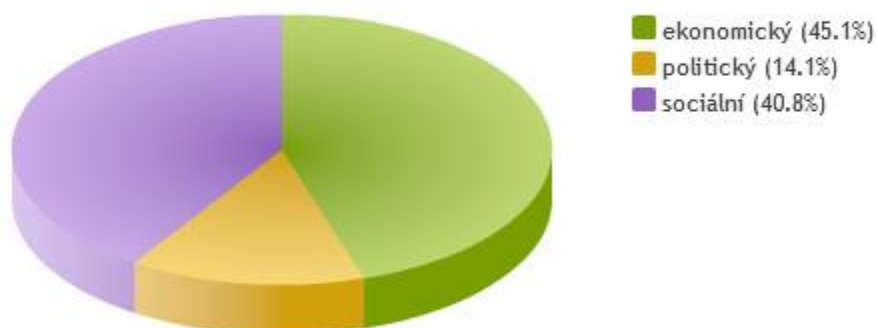
Setkali jste se ve svém životě s příslušníky cizí národnosti (Ukrajinci, Slováci, Vietnamci), pokud ano, v jaké souvislosti?



Jaká byla vaše zkušenost?



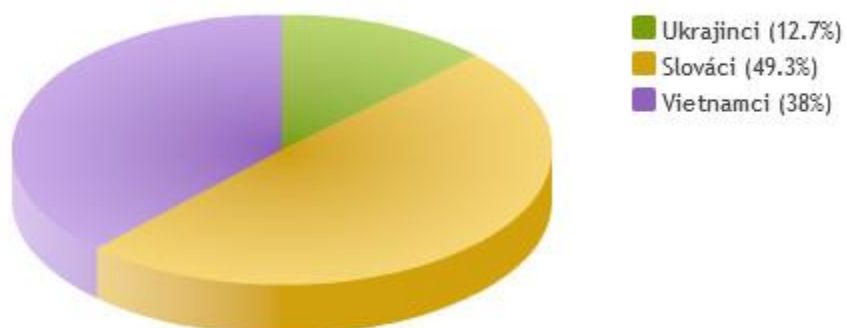
Jaký je dle Vašeho názoru nejčastější důvod k migraci?



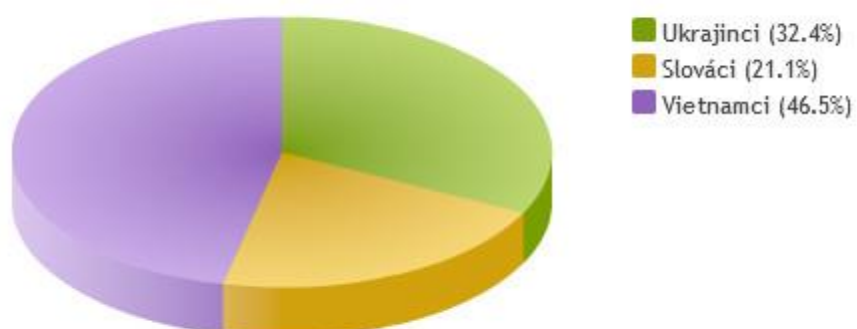
Která cizí národnost je podle Vás nejvíce zastoupená v ČR?



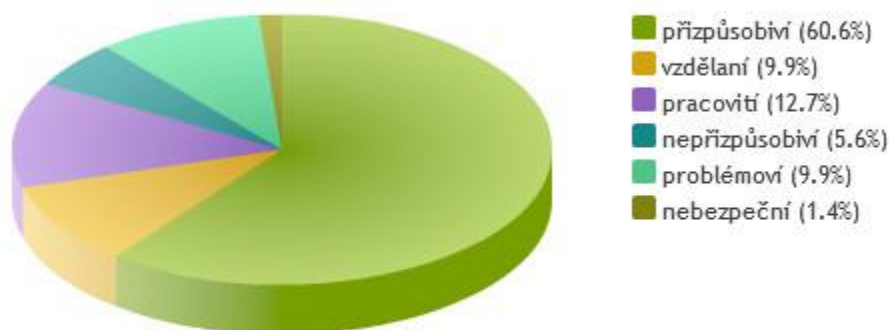
Která národnost se podle Vás dokáže našim podmínkám nejlépe přizpůsobit?



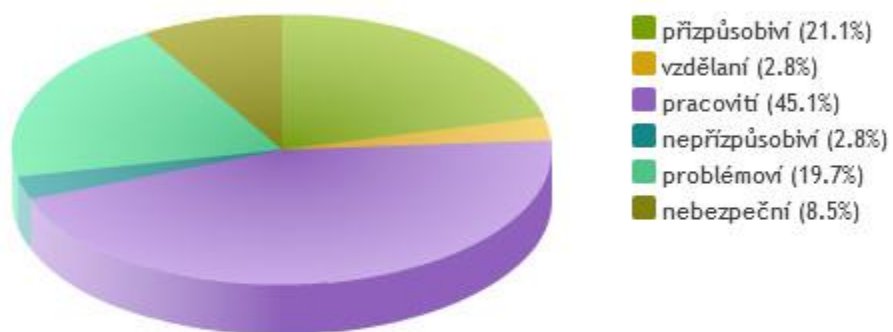
Která národnost je podle Vás nejvíce pracovitá a pro ČR přínosem?



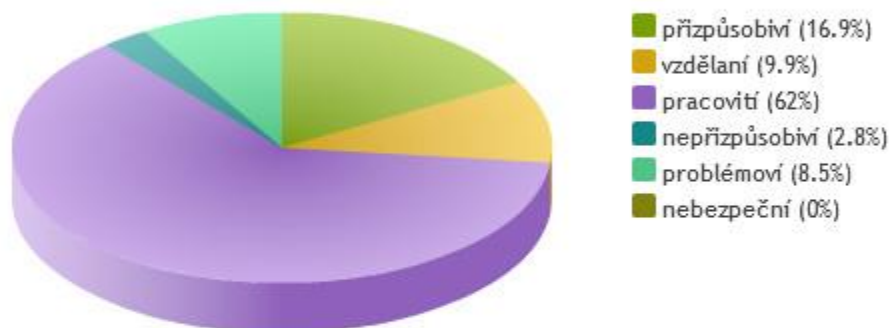
Jak vnímáte Slovenské občany?



Jak vnímáte Ukrajinské občany?



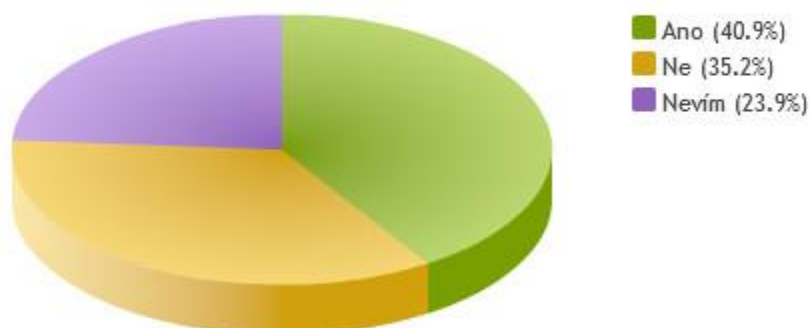
Jak vnímáte Vietnamské občany?



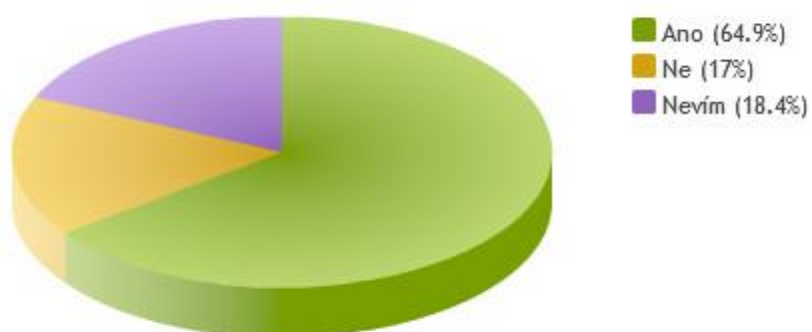
Jak vnímáte celkově soužití s příslušníky výše uvedených národností?



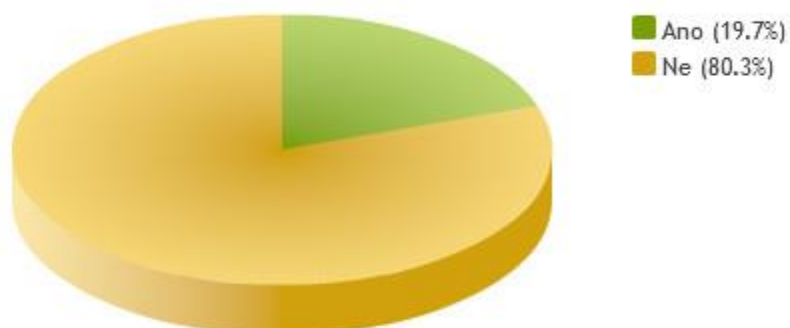
Cítíte se v důsledku narůstající migrace nějak ohrožen/a?



Přispívají podle Vašeho názoru cizinci k nárůstu kriminality?



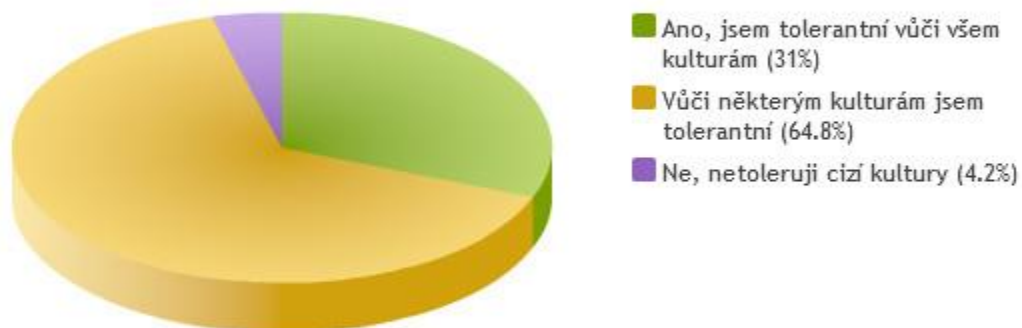
Máte nějakou negativní zkušenost s cizincem (Ukrajincem, Slovákem, Vietnamcem)



Myslíte si, že Česká republika je multikulturní?



Považujete se za člověka tolerantního vůči cizím kulturám?



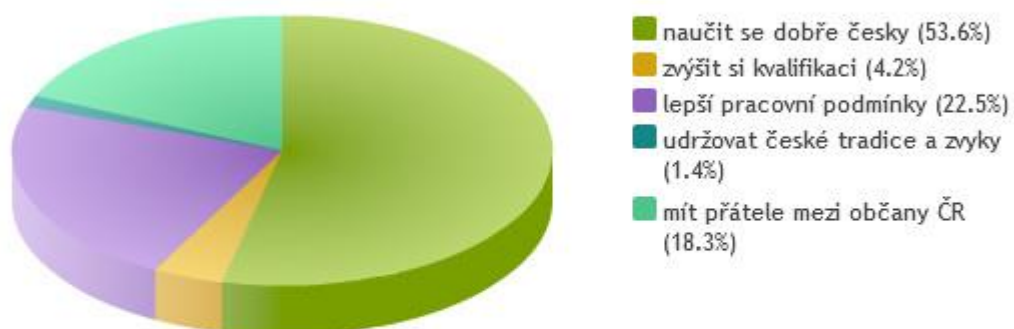
Myslíte si, že cizinci a jejich kultura obohacuje českou společnost?



Myslíte si, že by měli cizinci žijící trvale na našem území přijmout české zvyky a tradice?



Co je důležité pro cizince, kteří v ČR chtějí spokojeně žít?



Znáte nějakou organizaci pomáhající začleňování cizinců do společnosti?

